

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

અમદાવાદની ઉચ્ચ અદાલતમાં

આર/સેકન્ડ અપીલ નં. ૨૫૪/૨૦૧૮

સાથે

દિવાની અરજી નં. ૧/૨૦૧૮

મંજૂરી અને સહી માટે:

માનનીય ન્યાયમૂર્તી શ્રી જે. બી. પારડીવાલા સહી/-/-

=====

૧	શું સ્થાનિક અખબારોના પત્રકારોને ચુકાદો જોવાની મંજૂરી આપવામાં આવી શકે છે?	હા.
૨	પત્રકારને સોંપવામાં આવે કે નહીં?	હા.
૩	શું તેમના સ્વામી ચુકાદાની વાજબી નકલ જોવા માંગે છે?	ના.
૪	શું આ કેસમાં ભારતના બંધારણના અર્થઘટન અથવા તે હેઠળ કરવામાં આવેલા કોઈપણ આદેશ અંગે કાયદાના નોંધપાત્ર	ના.

	પ્રશ્નનો સમાવેશ થાય છે?	
આ ચુકાદાને ગૌણ ન્યાયપાલિકામાં રજૂ કરો		

=====

ઈલાબેન ડી/ઓ વસંતીયાખાભાઈ અને

ડબલ્યુ/ઓ બિપિંચંદ્ર ઈશ્વરલાલ દેસાઈ

વિરુદ્ધ

હર્ષદભાઈ રામનભાઈ

=====

દેખાવ:

શ્રી અમિત વી. ઠાકર (૩૦૭૩) પ્રતિવાદી (ઓ) નંબર ૧ માટે અરજદાર (ઓ)
નંબર ૧ એમ. આર. એસ. પી. આઈ. એમ. કપાડિયા (૧૮૬૫) માટે

=====

કોરમ:સન્માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી જે. બી. પારડીવાલા

તારીખ:૧૮/૦૯/૨૦૧૮

મૌખિક ચુકાદો

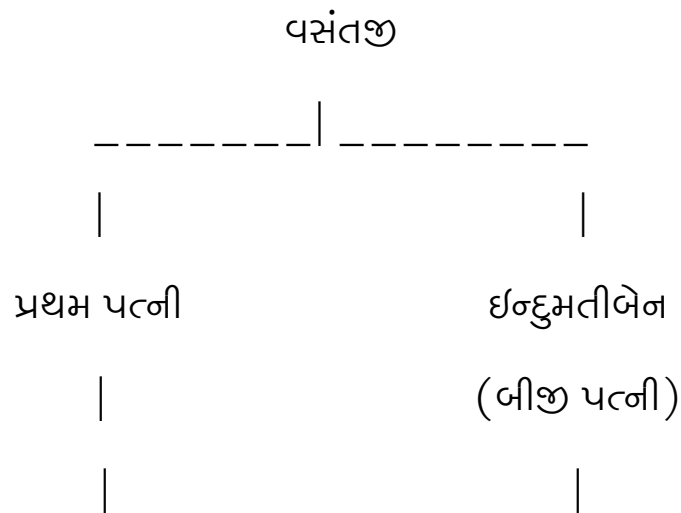
૧. સિવિલ પ્રોસિજર કોડની કલમ ૧૦૦ હેઠળની આ બીજી અપીલ મૂળ વાદીના
કહેવા પર છે અને સુરતની ૮મી એડિશનલ ડિસ્ટ્રિક્ટ જજ દ્વારા ૨૦૧૧ની

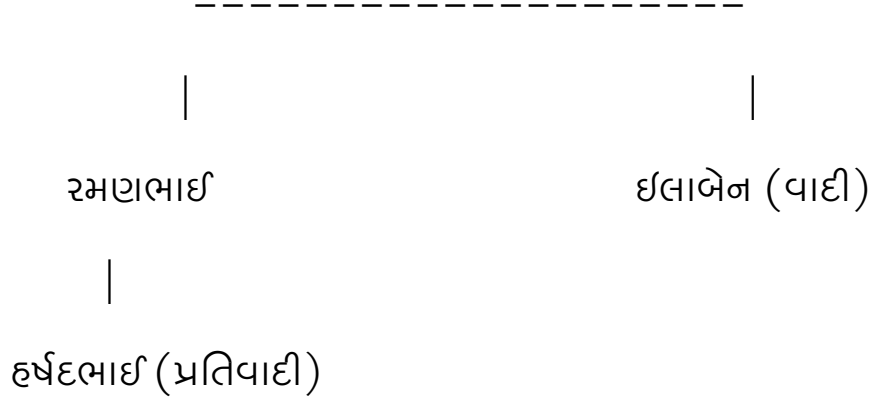
રેગ્યુલર સિવિલ અપીલમાં ૨૩મી માર્ચ ૨૦૧૮ના રોજ પસાર કરાયેલા ચુકાદા અને આદેશ સામે નિર્દેશિત છે, જે બીજા એડિશનલ સિનિયર સિવિલ જજ, સુરત દ્વારા ૨૦મી સપ્ટેમ્બર ૨૦૧૦ના રોજ ૧૯૯૬ના સ્પેશિયલ સિવિલ સ્યુટમાં પસાર કરાયેલા ચુકાદા અને હુકમનામાથી ઉદ્ભવે છે.

૨. સગવડતા માટે, અહીં અપીલકર્તાને મૂળ વાદી તરીકે ઓળખવામાં આવશે અને અહીં પ્રતિવાદીને મૂળ પ્રતિવાદી તરીકે ઓળખવામાં આવશે.

૩. આ બીજી અપીલને જન્મ આપતી હકીકતો નીચે પ્રમાણે સારાંશિત કરી શકાય છે:

૪. પક્ષકારો વચ્ચેના વિવાદના વધુ સારા ચુકાદા માટે, નીચે દર્શાવેલ કૌટુંબિક ચાર્ટ ચિત્રને વધુ સ્પષ્ટ કરશે:

પ. વાદીએ મહેસૂલ સર્વેક્ષણ નં.૯/૨/૧, બ્લોક નં.૧૪/એ ધરાવતી દાવો મિલકતના સંદર્ભમાં ૧૯૯૬નો વિશેષ નાગરિક દાવો નં.૧૭૧ દાખલ કર્યો હતો, જે સુરત જિલ્લાના ચોર્યાસીના પેટા-જિલ્લા વેદછા ગામમાં આવેલો છે.

ડ. વાદીએ તેના દ્વારા દાખલ કરેલા દાવામાં નીચેની રાહત માટે પ્રાર્થના કરી હતી:

"(૧) વાદીની માલિકીનો અડધો હિસ્સો અને જમીનનું મહેસૂલ સર્વેક્ષણ નં.૯/૨/૧, વેદછા ગામ, પેટા-જિલ્લા ચોર્યાસી, સુરત જિલ્લા બ્લોક નં.૧૪/એ માંથી વિભાજન કરવું અને તે મુજબ વાદીની તરફેણમાં આદેશ આપવો.

(૨) વાદીની માલિકીના દાવાની જમીનના ઉપરોક્ત અડધા ભાગમાં પ્રતિવાદીને કોઈ અધિકાર નથી તેવું જાહેર કરવું.

(૩) પ્રતિવાદીએ ઉપરોક્ત દાવાની જમીનમાંથી આજની તારીખ સુધી જે પણ લાભો અને આવક મેળવી છે, વાદી વ્યાજ સાથે તેના નફામાંથી તેના અડધા હિસ્સાનો હકદાર છે.

(૪) કાયમી હુકમ દ્વારા, પ્રતિવાદીને સુરત જિલ્લાના તાલુકા ચોરયાસીના વેદછા ગામની મહેસૂલ સર્વેક્ષણ નં.૯/૨/૧, બ્લોક નં.૧૪/એ ધરાવતી તેની માલિકીની અડધી જમીનમાં વાદી દ્વારા હાથ ધરવામાં આવેલી કોઈપણ પ્રવૃત્તિ હાથ ધરવા અથવા કૃષિ પ્રવૃત્તિઓમાં દખલ કરવા પર પ્રતિબંધ મૂકવો જોઈએ અને પ્રતિવાદીને વેચાણ, ગીરો, ભેટ, ભાડું, વિનિમય અથવા અન્યથા અને વાદીના માલિકીના અધિકારમાં પરિવર્તન કરીને ઉક્ત જમીનને સ્થાનાંતરિત કરવા પર પ્રતિબંધ મૂકવો જોઈએ.

૭. આમ, વાદી દાવાની મિલકતમાં ૫૦ ટકા હિસ્સો હોવાનો દાવો કરે છે અને તે તે અસરની ઘોષણા અને ભાગલા માટે પ્રાર્થના કરે છે.

૮. પ્રતિવાદી જે વાદીનો સાવકો ભાઈ બને છે, તેણે આંક૨૦ દ્વારા પોતાનું લેખિત નિવેદન દાખલ કરીને દાવો લડ્યો હતો.લેખિત નિવેદનમાં પ્રતિવાદીએ સ્પષ્ટતા કરી હતી કે વાદી દાવાની મિલકતમાં ૫૦ ટકા હિસ્સાનો દાવો કરી શકે નહીં પરંતુ તેની પાસે દાવાની જમીનનો માત્ર ૧ એકર અને ૯ ગુંઠાનો હિસ્સો છે.પ્રતિવાદીના જણાવ્યા અનુસાર, વાદી ૯ સપ્ટેમ્બર ૧૯૫૦ (આંક૧૧૩) ના કૌટુંબિક વ્યવસ્થા ખત (નોંધાયેલ પાર્ટીશન ખત) ના આધારે દાવાની જમીનના માત્ર ૧ એકર અને ૯ ગુંઠા માટે હકદાર છે.

૯. પ્રતિવાદીએ ધ્યાન દોર્યું કે વર્ષ ૧૯૫૦ માં, તેના પિતા રમણભાઈ અને ઇન્દુમતીબેન, એટલે કે વાદીની માતા દ્વારા લેખિતમાં લેખિતમાં હસ્તાક્ષર કરવામાં આવ્યા હતા.પ્રતિવાદીના જણાવ્યા અનુસાર, વાદી અન્ય મિલકતોના સંદર્ભમાં તેનો લાભ મેળવ્યા પછી કૌટુંબિક વ્યવસ્થા ખત અથવા તેનાથી પુનઃસ્થાપિત કરી શકતો નથી.પ્રતિવાદીના જણાવ્યા અનુસાર, વાદીના હિસ્સામાં આવેલી અન્ય મિલકતો તેણી દ્વારા કૌટુંબિક વ્યવસ્થા ખત અનુસાર હાથ ધરવામાં આવી હતી અને તે હવે દાવાની સંપત્તિના સંદર્ભમાં કોઈ વિવાદ ઉઠાવી શકતી નથી.તે પ્રતિવાદીનો કેસ છે કે કૌટુંબિક વ્યવસ્થા ખત, જે નોંધાયેલ દસ્તાવેજ છે અને લગભગ ૩૦ વર્ષથી વધુ જૂનો છે, તે વાદી દ્વારા કોઈપણ રીતે વિવાદિત અથવા પૂછપરછ કરી શકાતો નથી.તે પ્રતિવાદીનો પણ કેસ છે કે વાદીએ ભૌતિક તથ્યોને દબાવી દીધા છે અને વર્ષ ૧૯૫૦ ના

લેખિતમાં ઘટાડેલા કૌટુંબિક વિભાજન ખત વિશે ખુલાસો કરવા માટે પૂરતા વાજબી હોવા જોઈએ.તે પ્રતિવાદીનો પણ કેસ છે કે વાદી ૧૯૬૫ થી કૌટુંબિક વ્યવસ્થા ખતની જાણકારીમા છે અને તે વિવાદમાં નથી.

૧૦. પક્ષકારોની દલીલોને ધ્યાનમાં રાખીને, ટ્રાયલ કોર્ટે આંકટપ દ્વારા નીચેના મુદ્દાઓ તૈયાર કર્યા:

"૧.શું વાદી સાબિત કરે છે કે તેણી પાસે ગામ-વેદ્યા, તાલુકા ચોર્યાસી, જિલ્લા આર. એસ. નં.૯/૨/૧, બ્લોક નં.૧૪/૨ ધરાવતી દાવાની મિલકતમાં એક તૃતિયાંશ હિસ્સો છે.સુરત અને તેણી પોતાના હિસ્સાના ભાગલા પાડવાનો હુકમનામું મેળવવાનો હકદાર છે?

૨. શું વાદી હિસાબ અને નફો મેળવવા માટે હકદાર છે?

૩. શું વાદી દાવો કર્યા મુજબ રાહત મેળવવાનો હકદાર છે?

૪. કેવો હુકમ અને હુકમ?

૧૧. ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા ઘડવામાં આવેલા મુદ્દાઓનો જવાબ નીચે મુજબ
આપવામાં આવ્યો હતો:

"૧. હકારાત્મકમાં.

૨. નકારાત્મકમાં.

૩. અંશતઃ હકારાત્મક.

૪. અંતિમ આદેશ મુજબ "

૧૨. ટ્રાયલ કોર્ટ, મૌખિક તેમજ દસ્તાવેજી પુરાવાની એકંદર પ્રશંસા પર, એવા
નિષ્કર્ષ પર આવી હતી કે કૌટુંબિક વિભાજન ખત (આંક૧૧૩) પ્રતિવાદી દ્વારા
કાયદા અનુસાર સાબિત કરવામાં આવ્યું નથી અને તે વાદી માટે બંધનકર્તા
નથી. ટ્રાયલ કોર્ટે વાદી દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલા દાવાને એ આધાર પર
મંજૂરી આપવા માટે આગળ વધ્યું કે પુત્રીનો પૂર્વજોની મિલકતમાં સમાન હિસ્સો
છે.

૧૩. ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલા ચુકાદા અને હુકમનામાથી અસંતુષ્ટ પ્રતિવાદીએ સુરતની જિલ્લા અદાલતમાં ૨૦૧૧ની નિયમિત સિવિલ અપીલ નં.૬૬ પસંદ કરી હતી.નીચલી અપીલ અદાલતે, સમગ્ર મૌખિક તેમજ રેકૉર્ડ પરના દસ્તાવેજ પુરાવાની ફરીથી પ્રશંસા કર્યા પછી, અપીલને મંજૂરી આપી અને આમ ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલા ચુકાદા અને હુકમને રદ કર્યો અને તેને બાજુએ મૂક્યો.

૧૪. ઉપર ઉલ્લેખિત આવા સંજોગોમાં, વાદી, નીચલી અપીલ અદાલત દ્વારા પસાર કરાયેલા ચુકાદા અને આદેશથી અસંતુષ્ટ હોવાથી, સિવિલ પ્રોસિજર કોડની કલમ ૧૦૦ હેઠળ આ બીજી અપીલ સાથે આવ્યો છે.

૧૫. બીજી અપીલના મેમોરેન્ડમમાં કાયદાના નોંધપાત્ર પ્રશ્નો તરીકે નીચેના પ્રશ્નો ઘડવામાં આવ્યા છે:

"એ. શું, કેસની હકીકતો અને સંજોગોમાં, વિદ્વત અપીલ અદાલતને ૧૯૯૬ના વિશેષ દીવાની દાવામાં ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલા ચુકાદા અને હુકમનામામાં ફેરફાર કરવા માટે ન્યાયી ઠેરવવામાં આવી હતી અને તે રીતે એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે વાદી દાવાની મિલકતમાં અડધા હિસ્સાને બદલે માત્ર ૧ એકર ૯ ગુઠા હિસ્સા માટે હકદાર છે?

બી. શું, કેસની હકીકતો અને સંજોગોમાં, વિદ્વાન અપીલીય અદાલતે એવું માનીને વાજબી ઠેરવ્યું હતું કે પાર્ટીશન ડીડ (આંક૧૧૩) ના અમલ સમયે ગાર્ડિયન એન્ડ વોર્સ એક્ટની કલમ ૮ હેઠળ પરવાનગીની જરૂર નથી?

સી. શું, કેસની હકીકતો અને સંજોગોમાં, વિદ્વાન અપીલ અદાલતને એવું માનવા માટે વાજબી ઠેરવવામાં આવ્યું હતું કે આંક૧૧૩ પર રજૂ કરાયેલ દસ્તાવેજ સ્થાવર મિલકતના ભાગલા અંગેનો માત્ર એક દસ્તાવેજ હતો અને તે એક પારિવારિક વ્યવસ્થા હતી અને તેથી, ગાર્ડિયન એન્ડ વોર્સ એક્ટની કલમ ૭ અને ૮ હેઠળ પરવાનગીની જરૂર નહોતી?

ડી. શું વિધવાન અપીલ અદાલતે અહીં ઓડર જ૧ આર. ૨૭ હેઠળ પ્રતિવાદીની અરજીને મંજૂરી આપવામાં ભૂલ કરી છે, જેમાં પ્રતિવાદી દ્વારા વધારાના દસ્તાવેજો અહીં રજૂ કરવામાં આવે છે?

ઈ. શું એલ. ડી. અપીલીય અદાલતે પાર્ટીશન ડીડ આંક૧૧૩ પર આધાર રાખવામાં ભૂલ કરી છે, હકીકતમાં વિધવાન ટ્રાયલ કોર્ટ ખાસ

અવલોકન કર્યું છે અને ચુકાદો આપ્યો છે કે પ્રતિવાદી ઉપરોક્ત દસ્તાવેજની કાયદેસરતા સાબિત કરવામાં નિષ્ફળ ગયો છે.

એફ. શું એલ. ડી. અપીલ અદાલતે ગાર્ડિયન એન્ડ પોર્સ એક્ટની કલમ ૮ હેઠળ પરવાનગીની ગેરહાજરીમાં સગીર વતી ચલાવવામાં આવતા પાર્ટીશન ડીડના સંદર્ભમાં ભારતીય પુરાવા અધિનિયમની કલમ ૯૦ પર આધાર રાખીને ભૂલ કરી છે?

૧૬. મર્મીત ઠક્કર, અપીલકર્તા-મૂળ વાદી વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલે ભારપૂર્વક રજૂઆત કરી હતી કે નીચલી અપીલ અદાલતે ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલા ચુકાદા અને હુકમને ખતેલ પહોંચાડવામાં ગંભીર ભૂલ કરી છે. વિદ્વાન વકીલ દલીલ કરશે કે નીચલી અપીલ અદાલતે કૌટુંબિક વ્યવસ્થા ખત (આંક ૧૧૩) ની તપાસ કરવામાં ગંભીર ભૂલ કરી છે. વિદ્વાન વકીલ અનુસાર, કૌટુંબિક વ્યવસ્થા ખત (આંક ૧૧૩) બે કારણોસર કોઈ કાનૂની બળ ધરાવતું નથી; પ્રથમ, જે તારીખે તેને ફાંસી આપવામાં આવી હતી, તે દિવસે રમણભાઈ એટલે કે પ્રતિવાદીના પિતા સગીર હતા. આવા સંજોગોમાં, સગીર સાથેનો કોઈપણ કરાર રદબાતલ વ્યવહાર હશે. બીજું, દસ્તાવેજ (આંક ૧૧૩) પર હિંદુ લઘુમતી અને વાલીપણું અધિનિયમ, ૧૯૫૬ની કલમ ૮ (૨) લાગુ પડે છે. વાદી વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલની રજૂઆત એ આધાર પર આગળ વધે છે કે,

અદાલતની અગાઉની પરવાનગી વિના કુદરતી વાલીને સગીરની સ્થાવર મિલકતના કોઈપણ ભાગને ગીરો, ચાર્જ, વેચાણ દ્વારા ટ્રાન્સફર, ભેટ, વિનિમય અથવા અન્યથા મંજૂરી નથી.વિદ્વાન વકીલ રજૂ કરશે કે જો અદાલત પેટા-કલમ (૨) માં ઉલ્લેખિત કોઈપણ કૃત્યો કરવા માટે કુદરતી વાલીને પરવાનગી આપવા માટે યોગ્ય માને તો પણ, તે માત્ર જરૂરિયાતના કિસ્સામાં અથવા સગીરને સ્પષ્ટ લાભ માટે જ સ્વીકાર્ય છે.

૧૭. ઉપર ઉલ્લેખિત આવા સંજોગોમાં, વિદ્વાન વકીલ પ્રાર્થના કરે છે કે આ બીજી અપીલમાં યોગ્યતા હોવાથી, તેને સ્વીકારવામાં આવે અને મંજૂરી આપવામાં આવે.

૧૮. બીજી બાજુ, આ બીજી અપીલનો શ્રી કાપડીયા દ્વારા ઉગ્ર વિરોધ કરવામાં આવ્યો છે, જે ચેતવણી પર મૂળ પ્રતિવાદી વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલ છે.શ્રી કાપડીયા રજૂ કરશે કે અપીલને મંજૂરી આપવામાં અને તે રીતે ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલા હુકમનામાં ફેરફાર કરવામાં, કાયદાની કોઈપણ ભૂલની વાત ન કરવા માટે, નીચલી અપીલ અદાલત દ્વારા કોઈ ભૂલ કરવામાં આવી હોવાનું કહી શકાય નહીં.

૧૯. શ્રી કાપડીયા અનુસાર, વાદીનું વલણ અપ્રમાણિક છે.તેણીને મંજૂરી આપવાની અને ઠપકો આપવાની મંજૂરી આપવી જોઈએ નહીં.લાભ ઉઠાવીને અને સમાન પારિવારિક વ્યવસ્થા દસ્તાવેજના આધારે અન્ય મિલકતોના સંદર્ભમાં લાભ મેળવ્યા પછી, હવે વાદીને પાછા જવા અને દાવો કરવાની મંજૂરી નથી કે પારિવારિક વ્યવસ્થા દસ્તાવેજ તેના માટે બંધનકર્તા નથી.વિદ્વાન વકીલ રજૂ કરશે કે કૌટુંબિક વ્યવસ્થા ખત એ નોંધાયેલ દસ્તાવેજ છે જે સુનાવણી દરમિયાન યોગ્ય રીતે સાબિત થાય છે.આ ખત વર્ષ ૧૯૫૦નું છે.વાદી આ કૌટુંબિક વ્યવસ્થા ખતની ખૂબ જ જાણકારી ધરાવતી હતી અને વર્ષ ૧૯૯૬માં દાવો દાખલ કરવામાં ન આવ્યો ત્યાં સુધી તેણે તેની કાયદેસરતા અને માન્યતા પર કોઈ પણ સમયે સવાલ ઉઠાવ્યો ન હતો.શ્રી કાપડીયા એ વધુમાં રજૂઆત કરી હતી કે અધિનિયમ, ૧૯૫૬ની કલમ ૮ (૨) વર્તમાન કેસની હકીકતોમાં લાગુ પડતી નથી.શ્રી કાપડીયા એ છેલ્લામાં રજૂઆત કરી હતી કે વાદી વતી દાવો કરવામાં આવ્યો હતો કે રમણભાઈ, એટલે કે પ્રતિવાદીના પિતા, તે સમયે સગીર હતા જ્યારે દસ્તાવેજ ચલાવવામાં આવ્યો હતો, તે સંપૂર્ણપણે ભૂલભરેલું છે.દસ્તાવેજમાં જ રમણભાઈની ઉંમર ૨૦ વર્ષ દર્શાવવામાં આવી છે.અન્યથા પણ, આ હકીકતનો વિવાદિત પ્રશ્ન હોવાથી, આ બીજી અપીલમાં તેની તપાસ થવી જોઈએ નહીં.ઉપર ઉલ્લેખિત આવા સંજોગોમાં, પ્રતિવાદી વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલ પ્રાર્થના કરે છે કે આ બીજી અપીલમાં કોઈ યોગ્યતા ન હોવાથી, તેને સ્વીકારવાની જરૂર નથી અને તે મર્યાદિત રીતે બરતરફીને પાત્ર છે.

૨૦. શ્રી કાપડીયા એ રજૂઆત કરી હતી કે હકીકતમાં દાવો માત્ર એ આધાર પર બરતરફ થવો જોઈએ કે વાદી કૌટુંબિક વ્યવસ્થા ખત (આંક૧૧૩) ના સંદર્ભમાં ફરિયાદ તેમજ પ્રાર્થના કલમમાં સુધારો કરવામાં નિષ્ફળ ગયો હતો.શ્રી કાપડીયા અનુસાર, પ્રતિવાદીએ એકવાર કૌટુંબિક વ્યવસ્થા ખત રજૂ કર્યું હોય અને તેના પર આધાર રાખ્યો હોય, તો પછી આવા સંજોગોમાં, દસ્તાવેજ રદ કરવાના હેતુથી અથવા ઓછામાં ઓછું તે ઘોષણા માટે કે ખત વાદી પર બંધનકર્તા નથી, તે માટે વિનંતીમાં સુધારો કર્યા વિના, ચોક્કસ રાહત અધિનિયમની કલમ ૩૪ ને ધ્યાનમાં રાખીને દાવો બરતરફ થવો જોઈએ.

૨૧. પક્ષકારો વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલને સાંભળ્યા પછી અને રેકૉર્ડ પરની સામગ્રીને ધ્યાનમાં લીધા પછી, મારા ધ્યાનમાં આવતો એકમાત્ર પ્રશ્ન એ છે કે શું આ બીજી અપીલમાં કાયદાનો કોઈ નોંધપાત્ર પ્રશ્ન સામેલ છે કે કેમ.

૨૨. બંને બાજુએ પ્રચાર કરાયેલી હરીફ રજૂઆતો તરફ ધ્યાન આપતા પહેલા, હું નીચેની બે અદાલતો દ્વારા નોંધાયેલા તારણોની તપાસ કરું છું.ટ્રાયલ કોર્ટે વાદી દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલા દાવાને મંજૂરી આપતી વખતે નીચેના તારણો નોંધ્યા હતા:

"આ પાર્ટીશન ડીડ મુજબ, વાદીની માતાનો હિસ્સો ૧-એકર, ૦૯-ગુંઠા છે. વાદીની માતાના મૃત્યુ પછીની વિધિઓ પ્રતિવાદીઓ દ્વારા કરવામાં આવી હતી. ઇન્દુમતીબેનના મૃત્યુ સમયે વાદી વડોદરામાં રહેતો હતો અને ઇન્દુમતીબેને જ્યારે તેઓ જીવતા હતા ત્યારે ગોરધનભાઈને જાણ કરી હતી કે તેમના મૃત્યુ પછી તમામ વિધિઓ હર્ષદભાઈ દ્વારા જ કરવાની છે અને આ બે વીધા જમીન પણ હર્ષદભાઈને આપવામાં આવશે. તદનુસાર, પ્રતિવાદીને દાવાની જમીન મળી. તેથી, વાદીને કોઈ અધિકાર નથી. આ સાક્ષીની વાદી દ્વારા ઉલટતપાસ કરવામાં આવી છે અને ઉલટતપાસમાં તે એ હકીકતને સમર્થન આપે છે કે વાદી પાસે દાવાની જમીનમાં ૧-એકર, ૦૯-ગુંઠાનો હિસ્સો છે. વધુમાં કહેવામાં આવ્યું છે કે તેની પાસે કોઈ દસ્તાવેજી પુરાવા નથી કે વાદીએ તેનો અધિકાર-હિસ્સો માફ કર્યો છે. તેમણે વધુમાં જણાવ્યું છે કે વસંતભાઈ આખાભાઈએ જ્યારે તેઓ જીવતા હતા ત્યારે દાવાની જમીનના સંદર્ભમાં કોઈ વસિયત અથવા વસિયતનામા તૈયાર કર્યા ન હોવાથી, વાદીની માતા અને પ્રતિવાદીના પિતાના નામ ઉત્તરાધિકારી તરીકે દાખલ કરવામાં આવ્યા હતા. આ સાક્ષીએ કોસ-એક્ઝામિનેશનમાં વધુમાં સ્વીકાર્યું છે કે ઇન્દુબેન વસનજીના મૃત્યુ પછી, વાદીનું નામ બ્લોક નં. ૧૪-એ. તેને ખબર નથી કે ૯/૯/૧૯૫૦ તારીખના પાર્ટીશન ડીડના આધારે કરવામાં આવેલા વિભાજનને લગતા મહેસૂલ રેકૉર્ડમાં એન્ટ્રી

કરવામાં આવી હતી કે કેમ.તેમણે વધુમાં સ્વીકાર્યું છે કે ૯/૯/૧૯૫૦ તારીખના પાર્ટીશન ડીડને અમલમાં મૂકતા સમયે, તેમના પિતા સગીર હતા અને વાદી પણ સગીર હતા અને તેમને ખબર નથી કે આ પાર્ટીશન ડીડને અમલમાં મૂકતા પહેલા કાયદા અનુસાર જિલ્લા અદાલતમાંથી મંજૂરી મેળવવામાં આવી હતી કે કેમ.આ સિવાય પ્રતિવાદી માટે અન્ય કોઈ પુરાવા રજૂ કરવામાં આવ્યા નથી.

૯. બંને પક્ષોના મૌખિક અને દસ્તાવેજી પુરાવાને ધ્યાનમાં લેતા, એવું જાણવા મળ્યું છે કે દાવાની જમીન મૂળ માલિક વસંતજી આખાભાઈના નામે નોંધવામાં આવી હતી અને તેમના મૃત્યુ પછી, ફરિયાદીની માતા અને પ્રતિવાદીના પિતા રમણભાઈના નામ ઉત્તરાધિકારના અધિકારો અનુસાર રેકૉર્ડમાં દાખલ કરવામાં આવ્યા હતા અને તેમના મૃત્યુ પછી, વાદી અને પ્રતિવાદીના નામ મહેસૂલ રેકૉર્ડમાં દાખલ કરવામાં આવ્યા હતા.કાયદા અનુસાર એકીકરણની પ્રક્રિયા દરમિયાન જમીનને બ્લોક નંબર આપવામાં આવ્યો હતો.એક્સએચ-૯૦ થી ૧૦૨ પર નજર કરીએ તો જાણવા મળે છે કે આ તમામ અસરો સંબંધિત એન્ટ્રીઓ વિવિધ સમયે મહેસૂલ રેકૉર્ડમાં કરવામાં આવી હતી.આ દસ્તાવેજી પુરાવાને જોતાં, એવું જાણવા મળે છે કે વાદી અને પ્રતિવાદીના નામ બ્લોક નં. ૧૪-ઉત્તરાધિકારના અધિકારો અનુસાર કાયદેસર રીતે.પ્રતિવાદી માટે

આંક-૧૧૩ દ્વારા રજૂ કરાયેલા પાર્ટીશન ડીડના તથ્યોને જોતાં, વિવાદિત મિલકતના વિભાજનના સંબંધમાં મહેસૂલ રેકૉર્ડમાં નોંધાયેલા ખતની હકીકતો અનુસાર કોઈ અસર કરવામાં આવી નથી અને પ્રતિવાદીએ જુબાનીમાં ઉપરોક્ત હકીકત જણાવી છે.આપેલ સંજોગોમાં, જો પક્ષો વચ્ચે ભાગલા પાડવામાં આવે અને આ સંબંધમાં મહેસૂલ રેકૉર્ડમાં કોઈ અસર કરવામાં ન આવી હોય, તો તેને સામાન્ય રીતે ગણી શકાય નહીં.વધુમાં, આ વિભાજન દસ્તાવેજ ૧૯૫૦માં અમલમાં મૂકવામાં આવ્યો હતો.તે સમયે પ્રતિવાદીની જુબાનીના પુરાવાને ધ્યાનમાં લેતા, ખતનો વહીવટકર્તા, પ્રતિવાદીના પિતા, તે સમયે સગીર હતા અને કાયદા અનુસાર, જો ઉપરોક્ત ખત જિલ્લા અદાલતની પરવાનગી મેળવ્યા વિના ચલાવવામાં આવ્યું હોય, તો તેનું કોઈ કાનૂની મૂલ્ય નથી.વધુમાં, દસ્તાવેજના અમલ સમયે વાદી-ઇલાબેન સગીર હતા.આપેલ સંજોગોમાં, સગીર ઇલાબેન ઉત્તરાધિકારની મિલકતમાં હકદાર હોવાથી, તેણીની માતા ઉપરોક્ત ખતને અમલમાં મૂકીને તેને માફ કરી શકતી નથી.પ્રતિવાદીની જુબાની અને દલીલોને ધ્યાનમાં લેતા, રેકૉર્ડ પરથી એવું લાગે છે કે પ્રતિવાદી જમીનમાં વાદીનો ૧ એકર, ૦૯ ગુંઠાનો હિસ્સો સ્વીકારે છે.આપેલ સંજોગોમાં, દસ્તાવેજ પુરાવા પરથી પ્રથમ દૃષ્ટિએ એવું લાગે છે કે વાદી કાયદેસર રીતે દાવાની જમીનમાં અડધો હિસ્સો ધરાવે છે.

પ્રતિવાદીએ જમીનની ખેતી કરી હતી અને વાદી બાજુના નિવેદન મુજબ ઉપજ મેળવી હતી તે હકીકતને ધ્યાનમાં રાખીને, વાદીએ રેકૉર્ડ પર કોઈ નક્કર પુરાવા રજૂ કર્યા નથી કે પ્રતિવાદી જમીનની ખેતી કરી રહ્યો છે અને ઉપજ મેળવી રહ્યો છે. આપેલ સંજોગોમાં, કયા પાકની ખેતી કરવામાં આવી હતી અને પ્રતિવાદી દ્વારા કેટલી કમાણી કરવામાં આવી હતી તેનો કોઈ રેકૉર્ડ નથી, તેથી વાદી ઉપજ મેળવવા માટે હકદાર નથી.

૧૦. વાદીના વિદ્વાન વકીલ શ્રી બનટવાલાએ રજૂઆત કરી છે કે વાદી ઉત્તરાધિકારના અધિકાર દ્વારા વિવાદિત જમીનમાં અડધા હિસ્સા માટે હકદાર છે અને પ્રતિવાદી પણ દલીલોમાં તે જ જણાવે છે. તેને ધ્યાનમાં રાખીને, વાદી દાવાની જમીનમાં અધિકાર ધરાવે છે. મૂળ દાવાની જમીન વસંજી અખાની હતી. તેમના મૃત્યુ પછી, આ જમીન વાદીની માતા-ઈન્દુબેન અને હર્ષદભાઈના પિતા-રમણભાઈના નામે ઉત્તરાધિકારના અધિકાર દ્વારા હસ્તાંતરિત કરવામાં આવી હતી. તેમના મૃત્યુ પછી, વાદી અને પ્રતિવાદીના નામ ઉત્તરાધિકારના અધિકાર દ્વારા દાખલ કરવામાં આવ્યા હતા. રેકૉર્ડ પરની એન્ટ્રીઓ અને દસ્તાવેજી પુરાવાને ધ્યાનમાં લેતા, ઉપરોક્ત તથ્યો સાબિત થયા છે. પ્રતિવાદીએ પૂર્વ-૧૧૩ દ્વારા પાર્ટીશન ડીડ રજૂ કર્યો છે. વાદી અને પ્રતિવાદીના નિવેદનો પછી તે જ

રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું.કારણ કે, તેની કાયદેસરતા સાબિત થઈ શકી નથી, તે વિશ્વસનીય લાગતું નથી.વાદી હિન્દુ ઉત્તરાધિકાર અધિનિયમ હેઠળ હિસ્સો મેળવવાનો હકદાર હોવાથી અને મહેસૂલ રેકૉર્ડમાં એક્સ-૯૦ થી ૧૦૨ સુધીના કાર્યોને ધ્યાનમાં લેતા, વાદીના દાવાની પુષ્ટિ કરવાનો આદેશ આપવામાં આવ્યો હતો.રજૂઆતની પુષ્ટિમાં રજૂ કરાયેલ સત્તાધિકારી -

(૧) ૨૦૦૬(૩) જીએલએચ, પાનું નં.૪૪૨-અનારાદેવી વિરુદ્ધ પરમેશ્વરીદેવી.

(૨) (૨૦૦૮)૬ સુપ્રીમ કોર્ટના કેસ પેજ નં.૮૦૦.

આ બંને સત્તામંડળોમાં માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા એવું ઠરાવવામાં આવ્યું છે કે હિન્દુ ઉત્તરાધિકાર અધિનિયમ અનુસાર, પુત્રી પણ પૂર્વજોની સંપત્તિમાંથી તેનો યોગ્ય હિસ્સો મેળવવા માટે હકદાર છે.આમ, આવા સંજોગોમાં, કોર્ટ માને છે કે વાદી આ સત્તામંડળના નિર્દેશક સિદ્ધાંતોનો લાભ મેળવવા માટે હકદાર છે.

પૂરતી તકો આપવા અને નોટિસ આપવા છતાં, પ્રતિવાદી પક્ષ હાજર થયો નથી અથવા દલીલો કરી નથી.તેથી, દલીલ કરવાનો તેનો અધિકાર બંધ

છે.આવા સંજોગોમાં અને ઉપરોક્ત ચર્ચા કરાયેલા કારણોના આધારે, હું વાદી વતી કરવામાં આવેલી દલીલો સ્વીકારું છું અને મુદ્દા નંબર ૧ નો મારો જવાબ હકારાત્મકમાં, મુદ્દો નંબર ૨ નકારાત્મકમાં અને મુદ્દો નંબર ૩ અંશતઃ હકારાત્મકમાં આપું છું અને મુદ્દો નંબર ૪ ના સંબંધમાં આદેશ પસાર કરું છું કે વાદી દાવામાં જમીનનો અડધો હિસ્સો મેળવવા માટે હકદાર છે.

૨૩. ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલા ચુકાદા અને આદેશનો કાર્યકારી ભાગ નીચે મુજબ વાંચે છે:

" -:આદેશ:-

વાદીની ફરિયાદ આંશિક રીતે માન્ય છે.

વાદીને આથી ગામ-વેદછા, તાલુકા-ચોર્યાસી, જિલ્લા-સુરત ખાતે આવેલા મહેસૂલ સર્વેક્ષણ નંબર ૯/૨/૧ ના બ્લોક નંબર ૧૪-એ દ્વારા નોંધાયેલ ઉપરોક્ત દાવાની જમીનના અડધા ભાગનો માલિક જાહેર કરવામાં આવે છે.

આ અદાલત દ્વારા ૩૦/૧૨/૧૯૯૮ પર પસાર કરવામાં આવેલા વચગાળાના

સ્ટે ઓર્ડરમાં નિર્દેશ આપવામાં આવ્યો છે કે પ્રતિવાદી ઉપરોક્ત મિલકતને સ્થાનાંતરિત કરશે નહીં અથવા સ્થાનાંતરિત કરવાનું કારણ બનશે નહીં અને જ્યાં સુધી વાદીના અડધા ભાગની ફાળવણીની પુષ્ટિ ન થાય ત્યાં સુધી તે ઉપરોક્ત દાવાની સંપત્તિના સંબંધમાં કોઈ બોજ અથવા અધિકાર પેદા કરશે નહીં અથવા કોઈ બોજ અથવા અધિકાર પેદા કરશે નહીં.

સુરત કલેક્ટરને આથી આદેશ આપવામાં આવે છે કે, આ સંબંધમાં કાનૂની જોગવાઈને ધ્યાનમાં રાખીને ઉપરોક્ત દાવાની મિલકતના સંબંધમાં વાદી પાસેથી જરૂરી નિયત ફીની ચુકવણી કર્યા પછી જમીનનો અડધો ભાગ તેના ગૌણ અધિકારીઓ દ્વારા વહેંચવામાં આવે.

દાવાના વર્તમાન તબક્કે, જ્યાં સુધી વાદીને કલેક્ટર, સુરત દ્વારા જમીનનો તેનો હિસ્સો આપવામાં ન આવે ત્યાં સુધી આદેશ મુજબ પ્રારંભિક હુકમનામું બહાર પાડવામાં આવે. કલેક્ટર, સુરત દ્વારા વાદીની તરફેણમાં દાવાની જમીનનો અડધો ભાગ ફાળવ્યા પછી, વર્તમાન કેસમાં અલગ અંતિમ હુકમનામું બહાર પાડવામાં આવે.

૨૪. ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા નોંધાયેલા તારણોને નીચલી અપીલ કોર્ટની તરફેણ મળી ન હતી.નીચલી અપીલ અદાલત દ્વારા નોંધાયેલા તારણો નીચે મુજબ ગણવામાં આવ્યા છે:

અપીલ અદાલત દ્વારા નોંધાયેલી હકીકતો નીચે મુજબ છે:

"નિર્ધિવાદ અને સ્વીકૃત તથ્યો અનુસાર::

- દાવાની મિલકત પૂર્વજોની મિલકત છે
 - ઈન્દુબેન વસનજીના મૃત્યુ પછી દાવાની મિલકતના મહેસૂલ રેકૉર્ડમાં વાદીનું નામ દાખલ કરવામાં આવ્યું છે.
- એટલે કે વર્ષ ૧૯૯૦ માં વાદીની માતા, અને તે એન્ટ્રી પણ મહેસૂલ સત્તામંડળ દ્વારા પ્રમાણિત કરવામાં આવી હતી.
- પ્રતિવાદી સાથે દાવાની મિલકતનો ભૌતિક કબજો.
 - વાદી વડોદરામાં રહે છે.

- માર્ક ૨૨/૧ થી ૨૨/૬૨ પરનો દસ્તાવેજ પ્રતિવાદી/અપીલકર્તા દ્વારા અપીલમાં રજૂ કરવામાં આવે છે.તમામ દસ્તાવેજો મોટે ભાગે મહેસૂલ રેકૉર્ડ છે અને અન્ય નોંધાયેલા વેચાણ દસ્તાવેજની નકલો છે.
- પ્રતિવાદીએ તે દસ્તાવેજો સાબિત કરવા માટે કોઈ વ્યક્તિની તપાસ કરી ન હતી
- વાદીને આ દસ્તાવેજોને રદિયો આપવાનો અધિકાર મળ્યો ન હતો.
- વાદી અને તેની માતાએ દસ્તાવેજ એક્સએચનો ઉપયોગ કર્યો છે. ૧૧૩ આ પાર્ટીશન ડીડ મુજબ જે મિલકતમાં તેમને હિસ્સો મળ્યો હતો તેના વેચાણ માટે.
- પ્રતિવાદીએ દસ્તાવેજ એક્સએચ અંગે વિવાદ લીધો ન હતો. ૧૧૩ જેની સાથે વાદીને દાવામાં તેની દલીલના લેખિત નિવેદનમાં તેણીની તરફેણમાં લાભ મળ્યો.
- ન તો વાદી કે ન તો તેણીની માતાએ આ ખતને પડકાર્યો છે. ૧૧૩ જ્ઞાન મેળવ્યા પછી કોર્ટમાં.

- એક્ઝો. ૧૧૩ એ ૩૦ વર્ષ જૂનો દસ્તાવેજ છે.
- વાદી અને તેની માતાને રેગ વિશે જાણકારી મળી છે. સિવિલ અપીલ નંબર ૬૬/૨૦૧૧ ૩૭ ચુકાદો દસ્તાવેજ એક્ઝ. ૧૧૩-પાર્ટીશન ડીડ દસ્તાવેજ.
- વાદીએ દસ્તાવેજ એક્સએચને પડકાર્યો નથી. ૧૧૩-વિભાજન ખત, પુખ્ત વય પ્રાપ્ત કર્યા પછી, આજ સુધી.
- દસ્તાવેજ એક્ઝેક્યુશન સમયે. ૧૧૩, વાદી અને પ્રતિવાદી સગીર હતા.

"(૩૫) તેથી, કાયદાની જોગવાઈઓ અનુસાર, કાર્યાલયમાં મારા પુરોગામીએ અરજદારની અરજીને મંજૂરી આપી છે, અને દસ્તાવેજો રજૂ કરવાની મંજૂરી આપી છે, અને તે મુજબ, દસ્તાવેજો માર્ક ૨૨/૧ થી ૨૨/૬૦ પર રજૂ કરવામાં આવે છે.પરંતુ, જ્યાં સુધી ઉપરોક્ત દસ્તાવેજોને પુરાવા તરીકે વાંચવાની વાત છે, મારા હોદ્દામાં રહેલા પુરોગામીએ દલીલોના સમયે તે પાસાને નક્કી કરવા માટે આદેશ પસાર કર્યો છે, જ્યાં સુધી ઉપરોક્ત દસ્તાવેજોના પુરાવા મૂલ્યની વાત છે.ઉપરોક્ત

દસ્તાવેજોમાંથી, તે એક સ્વીકૃત હકીકત છે કે તે દસ્તાવેજો પ્રમાણિત નકલો છે, કેટલાક પ્રમાણિત વેચાણ કાર્યો છે અને અન્ય મિલકતનો મહેસૂલ રેકૉર્ડ છે.પરંતુ જ્યાં સુધી તે પાસાની વાત છે, પ્રતિવાદી દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલા લેખિત નિવેદન અનુસાર, તેણે કોઈ દલીલ અથવા વિવાદ અથવા હકીકત લીધી નથી કે, વાદી અને તેની માતાને પાર્ટીશન ડીડના દસ્તાવેજનો ઉપયોગ કરીને મિલકતનો લાભ મળ્યો હતો.તેમણે પાર્ટીશન ડીડમાં ઉલ્લેખિત સંયુક્ત મિલકતોની મિલકત પણ વેચી દીધી છે.વધુમાં, પ્રતિવાદીએ અપીલના તબક્કે તે દસ્તાવેજ સાબિત કરવા માટે કોઈ વ્યક્તિની તપાસ કરી નથી.કાયદા સમક્ષ સમાનતાના સિદ્ધાંતોને જોતાં, બંને પક્ષોને આ કેસમાં સમાન અધિકારો અને સમાન તક છે.દસ્તાવેજોને મંજૂરી આપીને, તેને નકારી કાઢવાના અન્ય પક્ષના અધિકારો, આ કેસમાં વાદીને લાભ કરી શકાતા નથી.તેથી, માત્ર વધારાના પુરાવા રજૂ કરીને, અપીલકર્તા/પ્રતિવાદી અપીલમાં તે દસ્તાવેજ સાબિત કરવામાં નિષ્ફળ ગયા, ખાસ કરીને આ દસ્તાવેજો આ કેસમાં લેખિત નિવેદનની દલીલોની વિરુદ્ધ છે.

(૩૬) અપીલમાંથી, એ હકીકત પણ સ્વીકારવામાં આવે છે કે, એક્ઝ ખાતે રજૂ કરાયેલ પાર્ટીશન ડીડ. ૧૧૩ની ઉંમર ૩૦ વર્ષથી વધુ છે.ભારતીય પુરાવા અધિનિયમના સેક.૧૯ અનુસાર, તે ૨૦ વર્ષ જૂના દસ્તાવેજની

ધારણા સંબંધિત છે.પુરાવાઓમાં ૨૦ વર્ષથી વધુ જૂના દસ્તાવેજો હોવાનું અનુમાન કરવામાં આવે છે.દસ્તાવેજ આંક ૧૧૩ એ નોંધાયેલ દસ્તાવેજ છે.

(૩૭) અહીં, આ કેસમાં, વિદ્વત ટ્રાયલ કોર્ટે વાદીના દાવાને મુખ્યત્વે આ આધાર પર મંજૂરી આપી છે કે, વાદી ઇન્દુબેનની પુત્રી છે અને તેનું નામ વર્ષ ૧૯૯૦ માં મહેસૂલ રેકૉર્ડમાં દાખલ કરવામાં આવ્યું હતું.પૂર્વજોની મિલકત અનુસાર, વાદી અને પ્રતિવાદીનો દાવાની મિલકતમાં સમાન હિસ્સો હોય છે.પાર્ટીશન ડીડ પ્રતિવાદી દ્વારા કાયદેસર રીતે સાબિત કરવામાં આવ્યું ન હતું, અને હિન્દુ ઉત્તરાધિકાર અધિનિયમ મુજબ, વાદી પૂર્વજોની મિલકતમાં સમાન હિસ્સો મેળવવા માટે હકદાર છે.અત્યાર સુધી દસ્તાવેજ આંક ૧૧૩ સંબંધિત છે, વિદ્વત ટ્રાયલ કોર્ટે આ દસ્તાવેજને મુખ્યત્વે એ આધાર પર ધ્યાનમાં લીધો નથી કે, તે દસ્તાવેજના અમલ સમયે, વાદી અને પ્રતિવાદી સગીર હતા.દસ્તાવેજ એક્ઝેક્યુટ કરતી વખતે. ૧૧૩, ગાર્ડિયન એન્ડ વોર્સ એક્ટ હેઠળ, દસ્તાવેજના નિર્માતા એટલે કે વાદીના દાદા દ્વારા અદાલતની પરવાનગી લેવામાં આવી નથી.ઉપરાંત વાદીએ દસ્તાવેજ એક્શનના અમલને નકારી કાઢ્યો છે. ૧૧૩ પુરાવાઓમાં, અને તે દસ્તાવેજ દ્વારા, કોઈ મહેસૂલ એન્ટ્રી અમલમાં મૂકવામાં આવી ન હતી.તે પાર્ટીશન ડીડની અસર

મહેસૂલ રેકૉર્ડમાં આપવામાં આવી ન હતી, અને તેથી, ટ્રાયલ કોર્ટે આ દસ્તાવેજને ધ્યાનમાં લીધો નથી.

(૩૮) આ અપીલના પ્રતિવાદી માટે વિદ્વાન વકીલની લેખિત દલીલો અનુસાર, અને જ્યાં સુધી દાવાના વાસ્તવિક પાસાને ધ્યાનમાં લેવામાં આવે છે, તે હકીકત સ્વીકારવામાં આવે છે કે, વાદીની ઉલટ તપાસમાં, તેણીએ પ્રતિવાદીના પ્રશ્નનો જવાબ આપ્યો છે કે, તેણીને દસ્તાવેજના અમલ અંગે જ્ઞાન છે. ૧૧૩ છે.તેના અમલના ૧૫ વર્ષ પછી, દસ્તાવેજ એક્ષ. ૧૧૩ ને ૯-૯-૧૯૫૦ પર ચલાવવામાં આવ્યું હતું.તેથી, વાદી અને તેની માતાને વર્ષ ૧૯૬૫ માં દસ્તાવેજના અમલ અંગે માહિતી મળી હતી, પરંતુ તેમણે કોઈ ફરિયાદ દાખલ કરી ન હતી અથવા કોઈ લેખિત નોટિસ આપી ન હતી અથવા કોઈ સત્તાધિકારી સમક્ષ લેખિત વાંધો આપ્યો ન હતો.વાદીએ દલીલ કરી હતી કે, તેણીની માતાની સહી આ દસ્તાવેજ પર બળજબરીથી મેળવવામાં આવી હતી, એટલે કે તેણીની સંમતિ વિના.જો કે, વર્ષ ૧૯૬૫ માં તે બાબતની જાણ થયા પછી, અને તે પછી, તેણી અથવા તેણીની માતાએ દસ્તાવેજ એક્સએચ સંબંધિત કાયદા હેઠળ કોઈ કાર્યવાહી દાખલ કરી નથી. ૧૧૩ દસ્તાવેજ બનાવટી, ખોટો અથવા અન્ય કોઈ વસ્તુ માટે હોવાના સંદર્ભમાં.બહુમતી પ્રાપ્ત કર્યા

પછી પણ તેમણે પાર્ટીશન ડીડને તેની કાયદેસરતા અંગે કોઈ સત્તાધિકારી અથવા અદાલત સમક્ષ પડકાર્યો નથી.

(૩૯) પ્રતિવાદી તેની લેખિત દલીલોમાં, જ્યાં સુધી મિલકત સંબંધિત અધિકારોની વાત છે, તે રજૂ કરે છે કે, સગીરના અધિકારો સાથે, પુખ્ત વય પ્રાપ્ત કર્યા પછી, અને પછી ૩ વર્ષની અંદર, તેણીએ તેના અધિકારોનો લાભ લેવો પડશે.તેથી, મર્યાદા સમયગાળો પુખ્ત વય પ્રાપ્ત કરવાની તારીખથી શરૂ થાય છે.દાવાના પુરાવા અનુસાર, વાદીએ દાવો દાખલ ન થાય ત્યાં સુધી બનાવટી દસ્તાવેજ અથવા ઉપરોક્ત દસ્તાવેજ પર ખોટી રીતે તેની માતાની સહી મેળવવા અંગે કોઈ દાવો, ફરિયાદ અથવા અન્ય કોઈ કાય વાહી દાખલ કરી નથી, અને દાવામાં તે હકીકત જાણ્યા પછી, તેણે પાર્ટીશન ડીડને પડકાર્યો નથી.તેથી, કાયદાની જોગવાઈઓ અનુસાર, આવા સંજોગોમાં, દસ્તાવેજ આંક ૧૧૩ વાદી માટે બંધનકર્તા છે.

(૪૦) વધુમાં, તે એક નોંધાયેલ પાર્ટીશન ડીડ છે.તેથી, સેકની જોગવાઈઓ અનુસાર. પુરાવા અધિનિયમની કલમ ૧૯, એવું માનવામાં આવે છે કે આ એક વાસ્તવિક દસ્તાવેજ છે.અહીં, આ કેસમાં, વાદીની કોસ-એક્ઝામિનેશનમાં, તેણીએ સ્વીકાર્યું છે કે, તેણીને દસ્તાવેજ એક્સએચ

વિશે જ્ઞાન મળ્યું હતું. ૧૧૩ છે.તેથી તે પાસાને ધ્યાનમાં રાખીને, તેમને વર્ષ ૧૯૬૫ માં તે દસ્તાવેજનું જ્ઞાન મળ્યું.જ્યારે તેણીએ અપીલ સુધી દસ્તાવેજને પડકાર્યો ન હોય, ત્યારે આવા સંજોગોમાં, સેક. પુરાવા અધિનિયમની કલમ ૧૧૫ મુજબ, વાદીને પાર્ટીશન ડીડ એક્સએચ સંબંધિત વિરોધના સિદ્ધાંતો દ્વારા પ્રતિબંધિત કરવામાં આવે છે. આ કેસમાં ૧૧૩.

(૪૧) સેકની જોગવાઈઓ અનુસાર. ગાર્ડિયન એન્ડ વોર્ડ એક્ટની કલમ ૭/૮, તે સગીરના અધિકારો સાથે સંબંધિત છે.આ જોગવાઈ મુખ્યત્વે મિલકતમાં સગીરનો હિસ્સો વેચતા પહેલા પરવાનગી સંબંધિત છે.તેથી, સગીરના અધિકારો પૂર્વગ્રહ્યુક્ત ન હોઈ શકે.અહીં, તે એક સ્વીકૃત હકીકત છે કે, દસ્તાવેજના અમલ સમયે. ૧૧૩, વાદી અને પ્રતિવાદીના પિતા સગીર હતા.પરંતુ દસ્તાવેજ આંક ૧૧૩ સગીરના લાભ માટે છે.આવા સંજોગોમાં, કાયદાની જોગવાઈઓ અનુસાર, મિલકતના ભાગલા માટે અદાલતની પરવાનગી જરૂરી નથી.તેથી, વિદ્વત ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા કરવામાં આવેલ નિરીક્ષણ કે, દસ્તાવેજ એક્ઝ અમલમાં મૂકતા સમયે. ૧૧૩, જિલ્લા અદાલતની પરવાનગી જરૂરી છે.તે કાયદાની વિરુદ્ધ અને ગેરકાયદેસર છે.તેથી, ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા આપવામાં આવેલ

તારણ કાયદાની વિરુદ્ધ છે, અને તેથી, તેને કાયદાની નજરમાં ગણી શકાય નહીં.

(જર) તેથી, દસ્તાવેજ આંક h મુજબ. ૧૧૩, વાદીનો હિસ્સો માત્ર એકર ૧-૯ ગુંથાસ છે.તેથી, વિદ્વત ટ્રાયલ કોર્ટનું નિરીક્ષણ અને તારણ કે, આ દસ્તાવેજને ધ્યાનમાં લીધા વિના, વાદીની તરફેણમાં દાવાની સંપત્તિનો અડધો ભાગ આપ્યો, તે તથ્યો અને કાયદાની વિરુદ્ધ છે, જેને અલગ રાખવાની જરૂર છે.ઉપરોક્ત ચર્ચા અને અવલોકનોને ધ્યાનમાં રાખીને, એવું લાગે છે કે વિદ્વત ટ્રાયલ કોર્ટે એવી ધારણા કરવામાં ભૂલ અને ગેરકાયદેસરતા કરી છે કે વાદી દાવાની મિલકતમાં અડધો હિસ્સો મેળવવા માટે હકદાર છે.તદનુસાર, પોઈન્ટ નંબર ૧ નો જવાબ અંશતઃ હકારાત્મક છે.

૨૫. નીચલી અપીલ અદાલત દ્વારા પસાર કરાયેલા ચુકાદા અને આદેશનો કાર્યકારી ભાગ નીચે મુજબ વાંચે છે:

"અંતિમ હુકમ"

અપીલકર્તાની હાલની અપીલ આથી આંશિક રીતે માન્ય છે.

ચુકાદો અને હુકમનામું બીજા એડિશનલ દ્વારા પસાર કરવામા આવ્યું હતું.વરિષ્ઠ સીવીલ ન્યાયાધીશ, સુરત, ૧૯૯૬ના વિશેષ દીવાની દાવામાં નં.૧૭૧ તા.૨૦/૦૯/૨૦૧૦ આથી અંશતઃ ફેરફાર કરવામાં આવ્યો છે, જેથી વાદી સુરત જિલ્લાના તાલુકા ચોરયાસીના વેદછા ગામની રેવ. સર્વે નં.૯/૨/૧, બ્લોક નં.૧૪/એ ધરાવતી દાવાની મિલકતનો હિસ્સો મેળવવા માટે હકદાર છે.

પક્ષો આ અપીલનો પોતાનો ખર્ચ ઉઠાવશે.પ્રારંભિક હુકમનામામાં તે મુજબ ફેરફાર કરવામાં આવશે " .

૨૬. તેમાં કોઈ શંકા નથી કે વાદીનું વલણ અપ્રમાણિક છે.કોઈક કારણસર, પરોક્ષ હેતુથી હોઈ શકે છે અથવા કોઈની ઉશ્કેરણી પર, તેણીએ નોંધાયેલ કૌટુંબિક વ્યવસ્થા ખત (આંક૧૧૩) નો અસ્વીકાર કર્યો છે અને તેને રદ કર્યો છે.

૨૭. આ તબક્કે, હું કૌટુંબિક વ્યવસ્થા ખત (આંક૧૧૩) વિશે યોગ્ય વિચાર કરું છું, ખાસ કરીને, વાદી અને પ્રતિવાદીના પિતા વચ્ચે વિવિધ પૂર્વજોની મિલકતોની વહેંચણી.

૧. પારિવારિક સ્થાવર મિલકતની વિગતો:

૧. રહેણાંક મકાન સુરત જિલ્લાના દેસાઈ કોલોની, સુરત પેટા જિલ્લા, તાલુકા ચોર્યાસી, ગામ-સાનિયા (હેમાડ) ખાતે શેડ અને ચાર્ડની જમીન સાથે આવેલું છે.

૨. સુરત જિલ્લાના સિમ ખાતે આવેલી જમીન, સુરત પેટા જિલ્લો, તાલુકા ચોર્યાસી, ગામ-સાનિયા (હેમાડ).

સર્વે નં.	એકર-ગુંથા	મૂલ્યાંકન આર S.એ. P એ.
૯ પાઈકી (ફાર્મ)	૨-૨૪	૧૯-૨-૦
૧૮ પાઈકી	૩-૩૫	૨૮-૮-૦
૪૮ પાઈકી (મોરવાણી ખેડન)	૩-૩૦	૨૪-૮-૦
૭૨ પાઈકી (મોરવાણી-ગ્રેસી (ઘાસિયા))	૨-૨૪	૧૬-૦-૦
૧૮૯ પાઈકી (કાંકરા ડુબાડવાડા નજીક)	૧-૧૧	૯-૧૨-૦
૭ (કાલિયા)	૨-૭	૧૭-૨-૦

૩. સુરત, જિલ્લા, સુરત પેટા-જિલ્લા, તાલુકા કામરેજ, ગામ-છેડાછા ખાતે
આવેલી જમીન.

સર્વે નં.	બિઘા-વાસા	મૂલ્યાંકન રૂ. એ. પી.
પ૯ (ગોમન કાસન)	૬-૫	૨૧-૫-૦
પ૯ પાઈકી (ઘર સાથે)	૮-૧૨	૩૫-૧૨-૦

૪. જમીન સુરત જિલ્લા, સુરત પેટા જિલ્લા, તાલુકા ચોર્યાસી, ગામ-વેડાછા ખાતે
આવેલી છે.

સર્વે નં.	એકર-ગુંથા	મૂલ્યાંકન આરએસ.એ.પી એ.
૯	૧૩-૨૭	૬૨-૦-૦
વચ્ચે (પાઈકી) ૯	૬-૩૩ ૧/૨	૩૧-૦-૦

૫. સુરત જિલ્લા, સુરત પેટા જિલ્લા, તાલુકા કામરેજ, ગામ-કોસમડા ખાતે
આવેલી જમીન.

સર્વે નં.	એકર-ગુંથા	મૂલ્યાંકન
-----------	-----------	-----------

		આર ડ.એ.પ એ.
૨૪૧/૧ (સાબુ)	૧૩-૬	૪૫-૫-૦
૨૫૮	૧૩-૦	૪૨-૪-૦

૨. બીજા ભાગ એટલે કે ઇન્દુમતી અને ઇલાબેન (વાદી) ના હિસ્સામાં આવેલી મિલકતો:

૧. ઉપર નંબર ૧ પર ઉલ્લેખિત ઘર અને શેડમાં, ઘરના પશ્ચિમ ભાગ અને શેડનો અડધો ભાગ બાઈ ઇન્દુમતીને તેમના મૃત્યુ સુધી રહેવા અને વ્યક્તિગત ઉપયોગ માટે આપવામાં આવ્યો છે અને તેમના મૃત્યુ પછી, ઘર પ્રથમ પક્ષની મફત માલિકીનું હશે.

૨. ગામ ખાતે આવેલી જમીન-સાનિયા (હેમાડ), સર્વે નંબર ૭, એકર ૨-૭ ગુંથા.

૩. ગામમાં આવેલી જમીન-વેદછા, સર્વે નં.૫૮, બિઘા ૬ વાસા ૫.

૪. ગામ-કોસમડા, સર્વે નં.૨૪૧/૧, બિઘા ૧૩-૬ વાસા ખાતે આવેલી જમીન.

પ. ગામ-વેદછા ખાતે આવેલી જમીન-સર્વેક્ષણ નંબર ૯, એકર ૧૩-ગુંથા, મૂલ્યાંકન આર ૬.૬૨-૦-૦, એકર ૧ ગુંથા ૯.

૩. પ્રથમ ભાગ એટલે કે રમણભાઈ (પ્રતિવાદી) ના હિસ્સામાં આવેલી મિલકતો:

૧. ઉપરોક્ત સાનિયા (હેમાડ) ગામ અને કોધારામાં આવેલું મકાન બાઈ ઇન્દુમતીને વ્યક્તિગત ઉપયોગ અને અધિકારો માટે આપવામાં આવ્યું છે. તે સિવાય, પૂર્વીય ભાગ અને તે ઘર અને ચાર્ડ સાથે કોધરા સાથે સંબંધિત શેડની જમીન જેમાં બાઈ ઇન્દુમતી અને બીજા પક્ષનો સંયુક્ત ઉપયોગ રાખવામાં આવ્યો છે.

૨. ગામ-સાનિયા (હેમાડ) ખાતે આવેલી જમીન:-

સર્વે નં.	એકર-ગુંથા	મૂલ્યાંકન આર ૬.એ.પ એ.	કિંમત
૯ પાઈકી	૨-૨૪	૧૯-૨-૦	આર ૬.૧૦૦૦ -
૧૮ પાઈકી	૩-૩૫	૨૮-૮-૦	આર ૬.૧૨૦૦ -
૪૮ પાઈકી	૩-૩૦	૨૪-૮-૦	આર ૬.૯૦૦ -
૭૨ પાઈકી	૨-૨૪	૧૬-૦-૦	આર ૬.૮૦૦ -

૧૮૯ પાઈકી	૨-૧૧	૯-૧૨-૦	આર S.૭૦૦ -
-----------	------	--------	------------

૩. વેદછા ગામમાં આવેલી જમીન.

સર્વે નં.	એકર-ગુંથા	મૂલ્યાંકન આર S.એ. P એ
૯ પાઈકી	૫-૨૪ ૧/૨	૨૫-૦-૦

૪. ગામમાં આવેલી જમીન-વેદછા

સર્વે નં.	એકર-ગુંથા	મૂલ્યાંકન આર S.એ. P એ
૫૮ પાઈકી	૮-૧૨	૩૫-૧૨-૦

૫. કાસમડા ગામમાં આવેલી જમીન

સર્વે નં.	એકર-ગુંથા	મૂલ્યાંકન આર S.એ. P એ
૨૫૮	૧૩-૦	૪૨-૪-૦

૨૮. આમ, તે સ્પષ્ટ છે કે દાવાની મિલકત એકમાત્ર મિલકત નથી જે પક્ષો વચ્ચે વહેંચવામાં આવી હતી. અન્ય વિવિધ મિલકતો વહેંચવામાં આવી હતી અને વાદીએ લાભ લીધો હતો અને તે તમામ મિલકતો સાથે પોતાની રીતે વ્યવહાર

કાર્યો હતો જે તેના હિસ્સામાં આવી હતી.આવા સંજોગોમાં, તે હવે તેના મોંમાં એવું કહેશે નહીં કે કૌટુંબિક વ્યવસ્થા ખત (આંક૧૧૩) નો કરાર તેના માટે બંધનકર્તા નથી.

૨૯. ઉપરોક્ત સંદર્ભમાં, હું રામ ચરણ દાસ વિરુદ્ધ ગિરિજા નંદિની દેવી અને અન્યો, એ. આઈ. આર. ૧૯૬૬ એસ. સી. ૩૨૩ના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટના નિર્ણયનો ઉલ્લેખ કરી શકું છું અને તેના પર આધાર રાખી શકું છું, ખાસ કરીને નિર્ણયના ફક્ત ૧૦માં સમાવિષ્ટ અવલોકનો, જે આ રીતે વાંચે છે:

"૧૦.આ વ્યવહાર એક પારિવારિક વ્યવસ્થા છે એવો મત રામગૌડા અન્નગૌડા વિ. ભાઉસાહેબ, ૫૪ ઈન્ડ એપ ૩૯૬ માં પ્રિવી કાઉન્સિલના નિર્ણય દ્વારા ઉઠાવવામાં આવ્યો છે:(એ।આર ૧૯૨૭ પીસી ૨૨૭).મુખ્ય નોંધમાં યોગ્ય રીતે સારાંશ આપવામાં આવેલા કેસની હકીકતો ટૂંકમાં આ છે:

"૧૮૪૬માં એક હિંદુ મૃત્યુ પામ્યો, અને એક વિધવા જે ૧૯૧૨ સુધી બચી ગઈ, અને એક પુત્રી.વિધવાના મૃત્યુ પર એ એસ્ટેટનો વારસદાર હતો.૧૮૬૮માં વિધવાએ એક જ દિવસે ચલાવવામાં આવેલા અને નોંધાયેલા ત્રણ કાર્યો દ્વારા લગભગ સમગ્ર મિલકતને

અલગ કરી દીધી હતી.પ્રથમ ખત દ્વારા તેણીએ તેના ભાઈને મિલકત આપી, બીજા ખત દ્વારા તેણીએ બીજી સંપત્તિનો અડધો ભાગ એ ને વેચી દીધો, અને ત્રીજા ખત દ્વારા તેણીએ તે સંપત્તિનો અડધો ભાગ તેના જમાઈને વેચી દીધો.દરેક કાર્યની સહી અન્ય બે અભિનીઓ દ્વારા પ્રમાણિત કરવામાં આવી હતી.એ જે છ વર્ષ સુધી વિધવાથી બચી ગઈ હતી, તેણે કોઈ પણ અલગતાને અલગ રાખવાનો પ્રયાસ કર્યો ન હતો.તેમના મૃત્યુ પછી તેમના પુત્ર અને પૌત્રો સમગ્ર મિલકત પરત મેળવવા માટે દાવો લાવ્યા હતા.

આ હકીકતો પર પ્રિવી કાઉન્સિલે નીચે મુજબ ચુકાદો આપ્યો હતો:

"તેમના લોર્ડશીપ્સ માને છે કે આ કેસનો નિર્ણય એ વાત પર નિર્ભર કરે છે કે ત્રણ દસ્તાવેજોને અલગ અને સ્વતંત્ર તરીકે ક્યાં સુધી લઈ શકાય છે, અથવા એક વ્યવહાર રચવા માટે કેટલા જોડાયેલા છે.

કાર્યોના અમલ અને દાવાની સ્થાપના વચ્ચેના લાંબા વિરામથી તે પ્રસંગે પક્ષકારો વચ્ચે ખરેખર શું થયું તે સાબિત કરવું અશક્ય બની ગયું છે.તેમાંથી કોઈ પણ મિલકતને માન્ય રીતે કેટલી રકમ આપવામાં આવી હતી, અથવા વેચાણના બે દસ્તાવેજો પર કથિત રીતે પસાર કરવામાં

આવેલા ખરીદીના નાણાંનું શું કરવામાં આવ્યું હતું તે નિષ્કર્ષ પર આવવા માટે પૂરતા ચોક્કસ પુરાવા નથી.પરંતુ દસ્તાવેજોના પક્ષકારો સામેલ છે, અથવા આટલા મોટા સમય વીતી ગયા પછી, મિલકતમાં કોઈ વાસ્તવિક અથવા સંભવિત હિત ધરાવતી તમામ વ્યક્તિઓનો સમાવેશ થાય છે તેવું ખૂબ જ વાસ્તવિક અર્થમાં માનવામાં આવી શકે છે—એટલે કે, વિધવા પોતે, તેનો ભાઈ, જે તેના સ્નેહ અને બક્ષિસનો કુદરતી હેતુ હતો, તેનો જમાઈ, જે તેની પુત્રી અને પૌત્રના હિતોનો કુદરતી રક્ષક હતો, અને પતિની બાજુનો સૌથી નજીકનો સંબંધી અને એકમાત્ર વ્યક્તિ કે જેની પાસેથી તેના પતિની સંપત્તિ સંબંધિત વિધવા દ્વારા વ્યવહારોના સંદર્ભમાં કોઈ વિરોધની આશંકા રાખી શકાય છે.

તેમના લોર્ડશીપ્સ નિષ્કર્ષ કાઢે છે કે તમામ સંજોગો ભારપૂર્વક નિર્દેશ કરે છે કે ત્રણ દસ્તાવેજો એક વ્યવહારનો ભાગ છે જેના દ્વારા અક્કાગૌડાની સંપત્તિનો સ્વભાવ કરવામાં આવ્યો હતો, જેમ કે ભવિષ્યમાં વિવાદો અટકાવવાની સંભાવના હતી અને તેથી તમામ પક્ષોના શ્રેષ્ઠ હિતમાં.આ રીતે ત્રણેય કાર્યો અવિભાજ્ય રીતે જોડાયેલા હોવાનું જણાય છે અને તે દ્રષ્ટિકોણથી અન્નગૌડાએ માત્ર શિવગૌડાને વેચાણ અને બસપ્પાને ભેટ આપવા માટે સંમતિ આપી ન હતી, પરંતુ આ સ્વભાવ એ જ વ્યવહારના

ભાગો હતા જેના દ્વારા તેમણે પોતે સંપર્તિનો એક ભાગ હસ્તગત કર્યો હતો.

જો કે, અમારા કિસ્સામાં, સદભાગ્યે માત્ર એક જ વ્યવહાર છે અને અમારી પાસે એ દર્શાવવા માટે ચોક્કસ પુરાવા છે કે પરિવારના સભ્યો વચ્ચે વિવાદો હતા અને તે નિશ્ચિતપણે તેમના સમાધાન માટે હતું કે વ્યવહાર કરવામાં આવ્યો હતો. વધુમાં અમારી પાસે બતાવવા માટે સામગ્રી છે કે મિલકતમાં રસ ધરાવતી તમામ વ્યક્તિઓ વ્યવહારમાં પક્ષકાર તરીકે જોડાઈ હતી. તે અર્થમાં આ કેસ તે કેસ કરતાં વધુ મજબૂત છે જેના પર પ્રિવી કાઉન્સિલે વિચાર કરવો પડ્યો હતો. તેથી અમને એવું માનવા માટે કોઈ ખચકાટ નથી કે જે વાદીએ વ્યવહાર હેઠળ લાભ લીધો છે તે હવે વળાંક લેવાનો અને એમ કહેવાનો હકદાર નથી કે તે વ્યવહાર એક પ્રકારનો હતો જેમાં કદમા કુર પ્રવેશી શક્યો ન હતો અને તેથી તે અમાન્ય હતો. વધુમાં તે દસ્તાવેજની શરતો પર કાર્યવાહી કરતા ગોપીનાથે કોર્ટ ઓફ વોર્સને તેમને ફાળવવામાં આવેલી મિલકતોના સંચાલનમાંથી મુક્તિ મેળવવા માટે નાણાં ચૂકવ્યા હતા. ભારતીય પુરાવા અધિનિયમ, ૧૮૭૨ની કલમ ૧૧૫માં સમાવિષ્ટ વિરોધનો નિયમ, તેથી, વાદીની આવી અરજીઓને બંધ કરી દેશે. અદાલતો પારિવારિક સમાધાનને વ્યાપક અને સામાન્ય આધાર પર અમલમાં મૂકે છે કે તેનો ઉદ્દેશ પરિવારના સભ્યો વચ્ચે

મિલકત સંબંધિત હાલના અથવા ભાવિ વિવાદોનું સમાધાન કરવાનો છે.આ સંદર્ભમાં 'પરિવાર' શબ્દને એવા વ્યક્તિઓના જૂથ હોવાના સંકુચિત અર્થમાં સમજવો જોઈએ નહીં કે જેઓ કાયદામાં ઉત્તરાધિકારનો અધિકાર ધરાવતા હોય અથવા વિવાદમાં મિલકતમાં હિસ્સો હોવાનો દાવો કરતા હોય.રામગૌડા અન્નગૌડાના કેસમાં, ૫૪ ઈન્ડ એપ ૩૯૬: (એ. આઈ. આર. ૧૯૨૭ પી. સી. ૨૨૭), મૃતક વ્યક્તિની મિલકતને લગતા વિવાદના સમાધાન માટેના ત્રણ પક્ષોમાંથી એક તેની વિધવા, બીજો તેનો ભાઈ અને ત્રીજો તેનો જમાઈ હતો.હિન્દુ કાયદા હેઠળ બંનેને મૃતકના વારસદાર તરીકે ગણી શકાય નહીં.તેમ છતાં, વિધવા સાથેના તેમના નજીકના સંબંધોને ધ્યાનમાં રાખીને વિવાદના સમાધાનને ખૂબ જ યોગ્ય રીતે પારિવારિક વિવાદના સમાધાન તરીકે ગણવામાં આવતું હતું.આવા સમાધાન માટે વિચારણા, જો કોઈ તેને આ રીતે મૂકી શકે, તો એવી અપેક્ષા છે કે આવા સમાધાનથી એકબીજા સાથે સંબંધ ધરાવતી વ્યક્તિઓમાં મિત્રતા અને સદ્ભાવના સ્થાપિત થશે અથવા સુનિશ્ચિત થશે.તે વિચારણા દરેક વિવાદકર્તાઓ દ્વારા પસાર થયા પછી એકબીજા દ્વારા પ્રતિપાદિત અધિકારની માન્યતા ધરાવતી સમજૂતીને ત્યારબાદ મહાભિયોગની મંજૂરી આપી શકાતી નથી.

૩૦. કૌટુંબિક વ્યવસ્થા/સમાધાનની વિભાવનાને સર્વોચ્ચ અદાલતે રંગનાયકમ્માના કેસમાં અને એલ. આર. અને અન્યો દ્વારા અન્ય વિ. કે. એસ. પ્રકાશ (ડી), એ।આર ૨૦૦૯ એસસી (સપ્લિમેન્ટ) ૧૨૧૮ દ્વારા સમજાવી છે.હું ફકરા ૨૪ માં કરવામાં આવેલા નિરીક્ષણોનો ઉલ્લેખ આ રીતે કરી શકું છું:

"૨૪.તે સાચું હોઈ શકે છે કે જો મિલકતને સહ-પક્ષીય મિલકત તરીકે વર્ણવવામાં આવી હતી અને બંને શાખાઓને સમાન હિસ્સો આપવામાં આવ્યો હતો, પરંતુ તે યાદ રાખવું જોઈએ કે હુકમનામું સમાધાનના આધારે પસાર કરવામાં આવ્યું હતું.તે પારિવારિક સમાધાનની પ્રકૃતિમાં હતું.સમાધાન પર પહોંચવાના હેતુથી કેટલાક 'આપો અને લો' જરૂરી હતા.મેટ્રસ અને બાઉન્ડ્સ દ્વારા પાર્ટીશન હંમેશા શક્ય ન પણ હોઈ શકે.મોટા હેતુને હાંસલ કરવા માટે પારિવારિક સમાધાન કરવામાં આવે છે, એટલે કે., પરિવારમાં શાંતિ અને સંવાદિતા પ્રાપ્ત કરો.

હરિ શંકર સિંઘાનિયા અને અન્યો વિરુદ્ધ ગૌર હરિ સિંઘાનિયા અને અન્યો [(૨૦૦૬) ૪ એસસીસી ૬૫૮] માં, આ અદાલતે ચુકાદો આપ્યો હતો:

"૪૩.અમારા મતે, "કૌટુંબિક વ્યવસ્થા અથવા વસાહત" ની વિભાવના અને હાથમાં રહેલી હાલની વિભાવનાને અલગ રીતે

વર્તવી જોઈએ.મર્યાદા વગેરેની તકનીકીઓને કુટુંબ દ્વારા કરવામાં આવેલા સમાધાનના અમલીકરણના જોખમમાં મૂકવી જોઈએ નહીં, જે પરિવારમાં શાંતિ અને સંવાદિતા જાળવવા માટે જરૂરી છે.આ અદાલતના નક્કી કરેલા કેસો પરથી એ પણ જોઈ શકાય છે કે, જો આવી કોઈ પણ વ્યવસ્થા શાંતિ જાળવવા અથવા પરિવારમાં સંવાદિતા લાવવા માટે પ્રામાણિકપણે કરવામાં આવી હોય તો, જો પ્રવર્તમાન અથવા પકડાયેલા વિવાદો અને કોઈપણ વિવાદ અથવા મતભેદોને દૂર કરવા માટે પારિવારિક સમાધાન કરવામાં આવે તો તેને સમર્થન આપવામાં આવશે.રામ ચરણ દાસ વિરુદ્ધ ગિરજાનંદિની દેવીમાં આ અદાલતે અવલોકન કર્યું છે તેમ દાવા અથવા અન્ય કોઈ આધારની ઝલક પણ પૂરતી હોઈ શકે છે.[એ. પી. સરકાર અને અન્યો વિ. એમ. કૃષ્ણાવેણી અને અન્યો (૨૦૦૬) ૭ એસ. સી. સી. ૩૬૫ અને રામદેવ કૂડ પ્રોડક્ટ્સ (પી) લિમિટેડ વિ.અરવિંદભાઈ રામભલ પટેલ (૨૦૦૬) ૮ એસસીસી ૭૨૬].

૩૧. હું અમતેશ્વર આનંદ વિરુદ્ધ વિરેન્દ્ર મોહન સિંહ અને અન્યોના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટના બીજા ચુકાદાનો પણ ઉલ્લેખ કરી શકું છું, એ.આર ૨૦૦૬ એસસી

૧૫૧, વધુ ખાસ કરીને, નિર્ણયના ફક્ત ૩૧ માં કરવામાં આવેલા અવલોકનો, જે આ રીતે વાંચે છે:

"૩૧.જોકે, અપીલકર્તાઓ દ્વારા સોંપણીની માન્યતા પર એ આધાર પર સવાલ ઉઠાવવામાં આવ્યા હતા કે પ્રથમ બે કરારો નોંધાયેલા ન હતા.૨જૂઆત અસમર્થનીય છે.નોંધણી અધિનિયમ, ૧૯૦૮ની કલમ ૧૭ (૧), જ્યાં સુધી તે સુસંગત છે ત્યાં સુધી, તેની કલમ (બી) હેઠળ, "બિન-વસિયતી દસ્તાવેજોની નોંધણી જરૂરી છે, જે વર્તમાન અથવા ભવિષ્યમાં, સ્થાવર મિલકતમાં અથવા તેમાં એકસો રૂપિયા અને તેથી વધુ મૂલ્યના કોઈ પણ અધિકાર, શીર્ષક અથવા વ્યાજ, ભલે તે નિહિત હોય અથવા આકસ્મિક હોય, તેને બનાવવા, જાહેર કરવા, સોંપવા, મર્યાદિત કરવા અથવા નાબૂદ કરવા માટે કામ કરે છે".કલમ ૧૭ ની પેટા કલમ (૨) કલમ ૧૭ (૧) (બી) અને (સી) ની ફરજિયાત જરૂરિયાતોને અપવાદ બનાવે છે.નોંધણી અધિનિયમ ૧૯૦૮ની કલમ ૧૭ (૨) માં કરવામાં આવેલા અપવાદોમાંથી એક કલમ (૧) છે.આ અપવાદ "કોઈપણ રચના ખત" સાથે સંબંધિત છે.બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો તમામ કમ્પોઝિશન ડીફ્સને તે કાયદા હેઠળ નોંધણી કરાવવાની જરૂરિયાતમાંથી મુક્તિ આપવામાં આવી છે. આ કિસ્સામાં કમ્પોઝિશન ડીડ એ આવા સભ્યોના પરસ્પર લાભ માટે એક જ પરિવારના સભ્યો

વચ્ચેનો વ્યવહાર હતો.તે અપીલકર્તાઓનો કેસ નથી કે કરારો માટે અન્ય કોઈ અધિનિયમ હેઠળ નોંધણી જરૂરી છે. આ ઉપરાંત, એવો સિદ્ધાંત છે કે અદાલતો તકનીકી અથવા તુરુષ આધારો પર કૌટુંબિક વ્યવસ્થાને ખતેલ પહોંચાડવાને બદલે તેને જાળવી રાખવાની તરફેણમાં છે, ખાસ કરીને જ્યારે પક્ષોએ વ્યવસ્થા હેઠળ પરસ્પર લાભ મેળવ્યો હોય.નીચેની બંને અદાલતોએ એક સાથે શોધી કાઢ્યું હતું કે પક્ષકારોએ કરારો હેઠળ ભૌતિક લાભોનો આનંદ માણ્યો હતો.અમે જાતે પણ આ પાસા પર રેકૉર્ડ પરના પુરાવાઓની ફરીથી તપાસ કરી છે અને અમને વિપરીત દ્રષ્ટિકોણ અપનાવવા માટે સમજાવવા માટે કંઈ મળ્યું નથી.વધુમાં, આ કેસમાં કરારો અદાલતના હુકમનામામાં ભળી ગયા હતા, જે નોંધણી અધિનિયમ, ૧૯૦૮ની કલમ ૧૭ની પેટા-કલમ ૨ (૬) હેઠળ પણ બાકાત છે.(જુઓ:ગોવિંદ રામ વિ. મદન ગોપાલ, એ.આર. ૧૯૪૫ પીસી ૭૪,૭૬.; કાલે અને અન્યો વિરુદ્ધ એકીકરણના નાયબ નિયામક અને અન્યો, એ. આઈ. આર. ૧૯૭૬ એસ. સી. ૮૦૭; ૧૭ (૨) (૬) અદાલતનો કોઈ હુકમનામું અથવા આદેશ સિવાય કે જે સમાધાન પર કરવામાં આવ્યો હોય અને જેમાં દાવો અથવા કાર્યવાહીનો વિષય હોય તે સિવાયની સ્થાવર મિલકતનો સમાવેશ થાય છે.

પાર્ટીશન:

૩૨. "પાર્ટીશન" એ સહ-માલિકો/સહ-ભાગીદારો વચ્ચે અગાઉથી અસ્તિત્વમાં રહેલા અધિકારોનું પુનઃવિતરણ અથવા ગોઠવણ છે, જેના પરિણામે તેમના દ્વારા સંયુક્ત રીતે રાખવામાં આવેલી જમીન અથવા અન્ય મિલકતોનું વિવિધ લોટ અથવા ભાગોમાં વિભાજન થાય છે અને તે સંબંધિત ફાળવણીકારોને પહોંચાડવામાં આવે છે.આવા વિભાજનની અસર એ છે કે સંયુક્ત માલિકી સમાપ્ત થઈ જાય છે અને સંબંધિત શેરો તેમાં સંખ્યાબંધ હિસ્સો ધરાવે છે.મિલકતની વહેંચણી માત્ર તેમાં હિસ્સો અથવા હિત ધરાવતા લોકો વચ્ચે જ થઈ શકે છે.જે વ્યક્તિનો આવી મિલકતમાં હિસ્સો નથી તે દેખીતી રીતે પાર્ટીશનનો પક્ષકાર ન હોઈ શકે.'શેરનું વિભાજન એ 'પાર્ટીશન' ની એક પ્રજાતિ છે.જ્યારે બધા સહ-માલિકો અલગ થઈ જાય છે, ત્યારે તે એક પાર્ટીશન છે.શેરોનું વિભાજન એ વિભાજનનો ઉદ્દેશ કરે છે જ્યાં ઘણા સહ-માલિકો/સહ-ભાગીદારોમાંથી માત્ર એક અથવા માત્ર થોડા જ અલગ થાય છે, અને અન્ય સંયુક્ત રહે છે અથવા બાકીની મિલકતને સંયુક્ત રીતે જાળવી રાખે છે.ઉદાહરણ તરીકે, જ્યાં ચાર ભાઈઓ મિલકત ધરાવે છે અને તેને એકબીજા સાથે મેટ્રસ અને બાઉન્ડ્સ દ્વારા વહેંચે છે, તે એક વિભાજન છે.પરંતુ જો માત્ર એક જ ભાઈ તેના હિસ્સાને અલગ કરવા માંગે છે અને અન્ય ત્રણ ભાઈઓ સંયુક્ત રહેવાનું ચાલુ રાખે છે, તો માત્ર એક ભાઈના હિસ્સાનું વિભાજન થાય

છે.ભાગલા અથવા હિસ્સાને અલગ કરવા માટેના દાવામાં, પ્રાર્થના માત્ર દાવાની મિલકતોમાં વાદીના હિસ્સાની ઘોષણા માટે જ નથી, પરંતુ તેના હિસ્સાને મેટ્રસ અને બાઉન્ડ્સ દ્વારા વહેંચવા માટે પણ છે.આમાં ત્રણ મુદ્દાઓનો સમાવેશ થાય છે:((૧) વિભાજન ઇચ્છતી વ્યક્તિનો દાવાની મિલકત/મિલકતોમાં હિસ્સો અથવા હિત છે કે કેમ; (૨) શું તે વિભાજનની રાહત અને અલગ કબજો મેળવવા માટે હકદાર છે કે કેમ; અને (૩) મિલકત/મિલકતોને કેવી રીતે અને કઈ રીતે મેટ્રસ અને બાઉન્ડ્સ દ્વારા વહેંચવી જોઈએ?

પરિવારની વ્યવસ્થા:

૩૩. કાલે વિ. ડે. માં સુપ્રીમ કોર્ટ. એકત્રીકરણ નિયામક, એઆઈઆર ૧૯૭૬ એસસી ૮૦૭, 'પારિવારિક સમાધાન' અથવા 'પારિવારિક વ્યવસ્થા' શું છે તે ધ્યાનમાં લેતી વખતે, ફઝલ અલી જે., પોતાના માટે બોલતા અને વી. આર. ક્રિષ્ના અચ્ચર, જે., પેરા ૯ અને ૧૦ માં નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું:

"(૯) આ વ્યવસ્થાનો ઉદ્દેશ પરિવારને લાંબા સમયથી ચાલતા મુકદ્દમા અથવા કાયમી ઝઘડાઓથી બચાવવાનો છે જે પરિવારની એકતા અને એકતાને નુકસાન પહોંચાડે છે અને પરિવારના વિવિધ સભ્યો વચ્ચે નફરત અને ખરાબ લોહી પેદા કરે છે.

(૧૦) બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો બંધનકર્તા અસર અને પારિવારિક સમાધાનની આવશ્યકતાઓને નક્કર સ્વરૂપમાં મૂકવા માટે, આ બાબતને નીચેની દરખાસ્તોના સ્વરૂપમાં ઘટાડી શકાય છે:

(૧) પરિવારના વિવિધ સભ્યો વચ્ચે મિલકતોના ન્યાયી અને ન્યાયી વિભાજન અથવા ફાળવણી દ્વારા પારિવારિક વિવાદો અને હરીફ દાવાઓનું સમાધાન કરવા માટે પારિવારિક સમાધાન પ્રામાણિક હોવું જોઈએ.

(૨) ઉપરોક્ત સમાધાન સ્વૈચ્છિક હોવું જોઈએ અને તે છેતરપિંડી, બળજબરી અથવા અનુચિત પ્રભાવથી પ્રેરિત ન હોવું જોઈએ.

(૩) કૌટુંબિક વ્યવસ્થા મૌખિક પણ હોઈ શકે છે જેમાં કોઈ નોંધણીની જરૂર નથી;

(૪) તે સારી રીતે નક્કી કરવામાં આવ્યું છે કે જો કૌટુંબિક વ્યવસ્થાની શરતો લેખિતમાં ઘટાડવામાં આવે તો જ નોંધણી જરૂરી રહેશે. અહીં પણ, દસ્તાવેજ હેઠળ કરવામાં આવેલી કૌટુંબિક વ્યવસ્થાની શરતો અને પઠન ધરાવતા દસ્તાવેજ અને રેકૉર્ડના હેતુ માટે અથવા જરૂરી પરિવર્તન કરવા

માટે કોર્ટની માહિતી માટે કૌટુંબિક વ્યવસ્થા પહેલેથી જ કરવામાં આવી હોય તે પછી તૈયાર કરવામાં આવેલા માત્ર મેમોરેન્ડમ વચ્ચે તફાવત કરવો જોઈએ.આવા કિસ્સામાં મેમોરેન્ડમ પોતે સ્થાયર મિલકતોમાં કોઈ અધિકારોનું સર્જન કરતું નથી અથવા તેને નાબૂદ કરતું નથી અને તેથી તે નોંધણી અધિનિયમની કલમ ૧૭ (૨) ની શરારતમાં આવતું નથી અને તેથી તે ફરજિયાતપણે નોંધણીપાત્ર નથી.

(૫) જે સભ્યો પારિવારિક વ્યવસ્થામાં પક્ષકાર હોઈ શકે છે તેમની પાસે અમુક પૂર્વવર્તી માલિકી, દાવો અથવા વ્યાજ હોવું જોઈએ, મિલકતમાં સંભવિત દાવો પણ હોવો જોઈએ જે સમાધાનના પક્ષો દ્વારા સ્વીકારવામાં આવે છે.જો સમાધાનના પક્ષકારોમાંથી એક પાસે કોઈ હક ન હોય પણ વ્યવસ્થા હેઠળ બીજો પક્ષ આવા વ્યક્તિની તરફેણમાં તેના તમામ દાવાઓ અથવા હકને છોડી દે છે અને તેને એકમાત્ર માલિક તરીકે સ્વીકારે છે, તો પછી પૂર્વવર્તી હક ધારણ કરવો આવશ્યક છે અને પારિવારિક વ્યવસ્થાને સમર્થન આપવામાં આવશે અને અદાલતોને તેને મંજૂરી આપવામાં કોઈ મુશ્કેલી નહીં પડે;

(૬) જો પ્રામાણિક વિવાદો, વર્તમાન અથવા સંભવિત, જેમાં કાનૂની દાવાઓનો સમાવેશ થતો નથી, તેનું સમાધાન પ્રામાણિક પારિવારિક વ્યવસ્થા

દ્વારા કરવામાં આવે છે, જે વાજબી અને ન્યાયી હોય તો પણ પારિવારિક વ્યવસ્થા અંતિમ છે અને સમાધાન માટે પક્ષોને બંધનકર્તા છે.

૩૪. પિતા અથવા માતા અને બાળકો ધરાવતા પરિવારમાં, જો કોઈએ જાતે હસ્તગત કરેલી, અથવા સંયુક્ત પરિવારની માલિકીની અથવા પૂર્વજોની પ્રકૃતિની મિલકતોના સંદર્ભમાં કોઈ વ્યવસ્થા કરવામાં આવે, તો તે મિલકતો સાથે વ્યવહાર કરવાનો પક્ષકારોનો ઇરાદો સંપાદનની પ્રકૃતિથી આગળ વધવા કરતાં સુસંગત અને મહત્વપૂર્ણ છે. એકવાર પરિવાર તે મિલકતોના સંદર્ભમાં કોઈ વ્યવસ્થા કરવાનું નક્કી કરે અને તે મુજબ દસ્તાવેજ અમલમાં મૂકે, જેમાં મિલકત સાથે કેવી રીતે વ્યવહાર કરવામાં આવે છે અને તેમાં ઉલ્લેખિત પક્ષો દ્વારા તેનો લાભ લેવાની માંગ કરવામાં આવે છે તે પરિવારના ઇરાદાને સ્પષ્ટ રીતે સૂચવે છે, ત્યારે આવા હેતુએ જ અન્ય તમામ તકનીકી વાંધાઓ, જો કોઈ હોય તો, જેમ કે દસ્તાવેજનું નામ, નોંધણી વગેરે પર પ્રભુત્વ મેળવવું જોઈએ, છેવટે, પરિવારને તેના સભ્યો દ્વારા તેમની વચ્ચે પ્રવર્તમાન શાંતિ માટે સંમત થયા મુજબ નિર્ણય લેવાનો અને તેનો હેતુ પ્રદર્શિત કરવાનો સંપૂર્ણ અધિકાર છે. તકનીકીતાઓ રસ્તામાં ઊભા ન થવી જોઈએ. દિવસના અંતે, પરિવારમાં શાંતિ એ સૌથી વધુ જરૂરિયાત છે જે કોઈપણ કિંમતે પ્રાપ્ત કરવાની છે. કોઈ શંકા નથી કે, એક પરિવારમાં, કેટલીકવાર, ભાવનાત્મક પ્રકોપ તેના સભ્યો વચ્ચે મિલકત સંબંધિત અસંતુલિત દસ્તાવેજ બનાવવાના કારણે પરિણમી શકે છે. આવા

દસ્તાવેજ, આપેલ કિસ્સામાં, અન્ય સભ્યોને બાદ કરતાં પરિવારના એક અથવા વધુ સભ્યોને સમગ્ર મિલકત આપી શકે છે અથવા પહોંચાડી શકે છે.થોડા ઠંડા સમય પછી, સમાન પ્રકૃતિનો બીજો દસ્તાવેજ અસ્તિત્વમાં આવી શકે છે, જે અગાઉ ચલાવવામાં આવેલા દસ્તાવેજથી વિપરીત છે, જેનાથી અન્ય સભ્યોની તરફેણમાં અધિકારો સર્જાઈ શકે છે.એવું કહેવાની જરૂર નથી કે પરિવારમાં આ ભાવનાત્મક વિસ્ફોટો સામાન્ય છે અને પક્ષકારોના વર્તન અને તેમની કાનૂની અને નૈતિક જવાબદારીઓ બંનેના આધારે અસામાન્ય નથી.તેથી, આવા પરિવહનને પરિવારના વાસ્તવિક હેતુના નિર્ણાયક પુરાવા તરીકે ન લઈ શકાય, ખાસ કરીને જ્યારે એક પક્ષને સંપૂર્ણ લાભ થાય અને બીજા પક્ષને સંપૂર્ણપણે નકારી કાઢવામાં આવે.તેથી, આવા સંજોગોમાં, તે દસ્તાવેજ પર વિચાર કરવો અને તેના આધારે નિર્ણય લેવો તે અદાલતનું કામ છે જે કોઈપણ પૂર્વગ્રહ અથવા પક્ષપાત વિના તમામ પક્ષોને લાભ પહોંચાડે છે, પરિવારના વાસ્તવિક હેતુને દર્શાવે છે અથવા પ્રદર્શિત કરે છે જેથી તેના સભ્યોમાં શાંતિ આવે.

૩૫. વર્તમાન કેસમાં, ઈન્દુમતીબેન, એટલે કે વાદી ઈલાબેનની માતા, પરિવારમાં શાંતિ સ્થાપિત કરવા માંગતી હતી.તેથી, આંક૧૧૩ અમલમાં મૂકીને, તેણી તેના સાવકા ભાઈ, એટલે કે રમણભાઈ સાથે જોડાઈ અને વિવિધ મિલકતો વહેંચી.

૩૬. ઉપરોક્ત સંદર્ભમાં, હું હરિ શંકર સિંઘાનિયા અને અન્યો વિરુદ્ધ ગૌર હરિ સિંઘાનિયા અને અન્યોના એ. આઈ. આર. ૨૦૦૬ એસ. સી. ૨૪૮૮ના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટના નિર્ણયનો ઉલ્લેખ કરી શકું છું અને તેના પર આધાર રાખી શકું છું, જેમાં ફક્ત ૪૩થી ફક્ત ૫૪ સુધી સુપ્રીમ કોર્ટે કૌટુંબિક વ્યવસ્થા/પારિવારિક સમાધાનના ખ્યાલની ચર્ચા કરી છે.તે આ રીતે વાંચે છે:

"૪૩.અન્ય એક હકીકત જે આ તબક્કે મહત્વ ધરાવે છે તે એ છે કે, પારિવારિક સમાધાનને અન્ય કોઈપણ ઔપચારિક વ્યાપારી સમાધાનથી અલગ રીતે ગણવામાં આવે છે કારણ કે કાયદાની નજરમાં આવા સમાધાનથી પરિવારના સભ્યોમાં શાંતિ અને સદ્ભાવના સુનિશ્ચિત થાય છે.આવી પારિવારિક પતાવટ સામાન્ય રીતે અદાલતોની મંજૂરી સાથે થાય છે.આવી વસાહતો એક ખાસ સમાનતાના સિદ્ધાંત દ્વારા સંચાલિત થાય છે જ્યાં શરતો વાજબી અને પ્રામાણિક હોય છે, જેમાં પરિવારની સુખાકારીને ધ્યાનમાં લેવામાં આવે છે.

૪૪. અમારા મતે, 'પારિવારિક વ્યવસ્થા અથવા વસાહત' ની વિભાવના અને હાથમાં રહેલી હાલની વ્યવસ્થા સાથે અલગ રીતે વર્તવું જોઈએ.મર્યાદા વગેરેની તકનીકીઓને કુટુંબ દ્વારા કરવામાં આવેલા સમાધાનના અમલીકરણના જોખમમાં મૂકવી જોઈએ નહીં, જે પરિવારમાં શાંતિ અને

સંવાદિતા જાળવવા માટે જરૂરી છે.આ અદાલતના નક્કી થયેલા કેસો પરથી એ પણ જોઈ શકાય છે કે, જો શાંતિ જાળવવા અથવા પરિવારમાં સંવાદિતા લાવવા માટે પારિવારિક સમાધાન કરવામાં આવ્યું હોય, તો આવી કોઈ પણ વ્યવસ્થાને સમર્થન આપવામાં આવશે, જો પારિવારિક સમાધાન અસ્તિત્વમાં રહેલા અથવા પકડાયેલા સહયોગી વિવાદોમાં અને કોઈ વિવાદ અથવા મતભેદ સિવાય પણ કરવામાં આવ્યું હોય.રામ ચરણ વિરુદ્ધ ગિરિજા નંદિની, એ. આઈ. આર. ૧૯૬૬ એસ. સી. ૩૨૩ના કેસમાં આ અદાલતે અવલોકન કર્યું છે તેમ દાવા અથવા અન્ય કોઈ આધારની ઝલક પણ પૂરતી હોઈ શકે છે.

૪૫. લાલા ખુન્ની લાલ વિરુદ્ધ કુંવર ગોવિંદ કૃષ્ણ નાયરૈનમાં, પ્રિવી કાઉન્સિલે તપાસ કરી હતી કે કૌટુંબિક વ્યવસ્થાને જાળવી રાખવી અને તેને સંપૂર્ણ અસર આપવી એ અદાલતોની ફરજ છે.

૪૬. સાહુ માધો દાસ અને અન્ય વિરુદ્ધ પંડિત મુકંદ રામ અને અન્ય, ૧૯૫૫ (૨) એસસીઆર ૨૨ [વિવિયન બોઝ, જગન્નાથદાસ અને બી. પી. સિન્હા, જેજે.] માં કિલફ્ટન વિરુદ્ધ કોકબર્ન, (૧૮૩૪) ૩ માય એન્ડ કે ૭૬ અને વિલિયમ વિરુદ્ધ વિલિયમ, (૧૮૬૬) એલઆર ૨સીએચ ૨૯ પર નિર્ભરતા મૂકીને, આ અદાલતે એવું માન્યું હતું કે કાયદાના

વિષય તરીકે, પક્ષકારો વચ્ચેના વ્યવહારોના લાંબા ગાળાથી પારિવારિક વ્યવસ્થાને સૂચિત કરી શકાય છે.એવું માનવામાં આવ્યું હતું કે ". અદાલતો પારિવારિક વ્યવસ્થાની તરફેણમાં એટલી મજબૂત રીતે ઝુકે છે કે જે પરિવારમાં સંવાદિતા લાવે છે અને તેના વિવિધ સભ્યોને ન્યાય આપે છે અને અપેક્ષાએ, ભાવિ વિવાદો ટાળે છે જે તે બધાને બરબાદ કરી શકે છે, જેથી અમને આગળનું પગલું (છેતરપિંડી સિવાય) લેવામાં અને વ્યવસ્થાને જાળવી રાખવામાં કોઈ ખચકાટ નથી".

૪૭. અદાલત દ્વારા ઘડવામાં આવેલા આ કેસમાં વાસ્તવિક પ્રશ્ન એ હતો કે શું અપીલકર્તા/વાદીએ પારિવારિક વ્યવસ્થાને મંજૂરી આપી હતી.અદાલતે તપાસ કરી હતી કે "કૌટુંબિક વ્યવસ્થા એક સંયુક્ત સંપૂર્ણ હતી જેમાં અનેક સ્વભાવો એક જ વ્યવહારના ભાગો હતા"

૪૮. રામ ચરણ દાસ વિરુદ્ધ ગિરજનદિની દેવી, (ઉપરોક્ત) માં, આ અદાલતે નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું હતું:ફકરો "અદાલતો વ્યાપક અને સામાન્ય આધાર પર પારિવારિક સમાધાનને અસર કરે છે કે તેનો ઉદ્દેશ આવા સમાધાન માટે પરીવાર. આ વિચારણાના સભ્યો વચ્ચે મિલકત સંબંધિત હાલના અથવા ભાવિ વિવાદોનું સમાધાન કરવાનો છે, જે

એકબીજા સાથે સંબંધ ધરાવતી વ્યક્તિઓ વચ્ચે મિત્રતા અને સદ્ભાવના સ્થાપિત કરવા અથવા સુનિશ્ચિત કરવામાં પરિણમશે".

૪૯. માતુરી પુલ્લેયા વિ. માતુરી નરસિમ્હમ, એ. આઈ. આર. ૧૯૬૬ એસ. સી.

૧૮૩૬ માં, આ અદાલતે ચુકાદો આપ્યો હતો કે "જોકે પ્રેસેન્ટી અથવા ભવિષ્યમાં કાનૂની દાવાઓનો સંઘર્ષ સામાન્ય રીતે કૌટુંબિક વ્યવસ્થાની માન્યતા માટેની શરત છે, તે જરૂરી નથી. પ્રામાણિક વિવાદો, વર્તમાન અથવા સંભવિત, જેમાં કાનૂની દાવાઓનો સમાવેશ થતો નથી, તે પણ પૂરતા રહેશે. સંયુક્ત હિન્દુ પરિવારના સભ્યો, શાંતિ જાળવવા અથવા પરિવારમાં સંવાદિતા લાવવા માટે, આવી પારિવારિક વ્યવસ્થામાં પ્રવેશી શકે છે. જો આવી વ્યવસ્થા પ્રામાણિકપણે કરવામાં આવે અને તેની શરતો કોઈ ચોક્કસ કેસના સંજોગોમાં વાજબી હોય, તો અદાલતો તેને ટાળવા કરતાં આવી વ્યવસ્થાને વધુ સહેલાઈથી મંજૂરી આપશે.

૫૦. વધુમાં કૃષ્ણ બિહારીલાલ વિરુદ્ધ ગુલાબચંદ, (૧૯૭૧) ૧ એસ. સી. સી.

૮૩૭ માં, આ અદાલતે કુટુંબમાં સંવાદિતા લાવવા અને તેના વિવિધ સભ્યોને ન્યાય આપવા અને ભવિષ્યમાં વિવાદો ટાળવા માટે કૌટુંબિક વ્યવસ્થાની તરફેણમાં મજબૂત રીતે ઝૂકવાનો અદાલતોના અભિગમનો પુનરોચ્ચાર કર્યો હતો, જે તે બધાને બરબાદ કરી શકે છે. આ અભિગમ

પર ફરી એકવાર પિલ્લઈ વિરુદ્ધ કે. ષણ્મુગમ પિલ્લઈ (૧૯૭૩) ૨ એસસીસી ૩૧૨માં ભાર મૂકવામાં આવ્યો હતો, જેમાં જાહેર કરવામાં આવ્યું હતું કે આ અદાલત પારિવારિક વ્યવસ્થામાં ખલેલ પહોંચાડવા માટે અનિચ્છા દર્શાવશે.

૫૧. કાલે અને અન્યમાં.વિ. ડેપ્યુટી ડિરેક્ટર ઓફ કોન્સોલિડેશન એન્ડ અનર્સ, (૧૯૭૬) ૩ એસ. સી. સી. ૧૧૯ [વી. આર. ક્રિષ્ના ઐયર, આર. એસ. સરકારિયા અને એસ. મુર્તઝા ફઝલ અલી, જે. જે.] આ અદાલતે બધા માટે વિવાદોનું સમાધાન કરવાના દષ્ટિકોણથી પક્ષો વચ્ચે કરવામાં આવેલી પારિવારિક વ્યવસ્થાઓની અસર અને મૂલ્યની તપાસ કરી હતી. આ અદાલતે અવલોકન કર્યું હતું કે "કૌટુંબિક સમાધાન અથવા વ્યવસ્થાના આધારે સામાન્ય પૂર્વજ અથવા નજીકના સંબંધમાંથી આવતા પરિવારના સભ્યો તેમના મતભેદો અને વિવાદોને દૂર કરવા, સમાધાન કરવા અને તેમના વિરોધાભાસી દાવાઓ અથવા વિવાદિત પદવીઓને કાયમ માટે ઉકેલવા માંગે છે જેથી મનની શાંતિ મેળવી શકાય અને પરિવારમાં સંપૂર્ણ સંવાદિતા અને સદ્ભાવના લાવી શકાય. કૌટુંબિક વ્યવસ્થાઓ પોતાના માટે વિશિષ્ટ સમાનતા દ્વારા સંચાલિત થાય છે અને જો પ્રામાણિકપણે કરવામાં આવે તો તેનો અમલ કરવામાં આવશે. આ વ્યવસ્થાનો ઉદ્દેશ પરિવારને લાંબા સમયથી

ચાલતા મુકદ્દમા અથવા કાયમી પ્રયાસોથી બચાવવાનો છે જે પરિવારની એકતા અને એકતાને નુકસાન પહોંચાડે છે અને પરિવારના વિવિધ સભ્યો વચ્ચે નફરત અને ખરાબ લોહી પેદા કરે છે.આજે જ્યારે આપણે એક સમાનતાવાદી સમાજનું નિર્માણ કરવાનો પ્રયાસ કરી રહ્યા છીએ અને સમાજના સંપૂર્ણ પુનર્નિર્માણ માટે પ્રયાસ કરી રહ્યા છીએ, પરિવારની એકતા અને એકરૂપતાને જાળવી રાખવા અને જાળવી રાખવા માટે, જે આજરે સમાજ અને તેથી સમગ્ર દેશના એકીકરણમાં પરિણમે છે, તે સમયની મુખ્ય જરૂરિયાત છે. તેથી અદાલતોએ તકનીકી અથવા તુરંત આધારો પર તેને ખલેલ પહોંચાડવાને બદલે પારિવારિક વ્યવસ્થાને જાળવી રાખવાની તરફેણમાં વલણ અપનાવ્યું છે.જ્યાં અદાલતોને લાગે છે કે કૌટુંબિક વ્યવસ્થા કાનૂની ખામી અથવા ઔપચારિક ખામીથી પીડાય છે, ત્યાં અવરોધનો નિયમ લાગુ કરવામાં આવે છે અને તે વ્યક્તિની અરજીને બંધ કરવા માટે લાગુ કરવામાં આવે છે જે કૌટુંબિક વ્યવસ્થામાં પક્ષકાર હોવાથી સમાધાન થયેલા વિવાદને ઉકેલવા માંગે છે અને કૌટુંબિક વ્યવસ્થાને રદ કરવાનો દાવો કરે છે. આ મુદ્દા પર ઇંગ્લેન્ડમાં કાયદો લગભગ સમાન છે.

પર. પી. પર છેતરપિંડી પર મૂલ્યવાન ગ્રંથ કેર.૩૬૪ કાયદાની સ્થિતિ સમજાવે છે, "અજાણ્યા લોકો વચ્ચેના સામાન્ય સમાધાનના કિસ્સામાં જે

સિદ્ધાંતો લાગુ પડે છે તે પારિવારિક વ્યવસ્થાના સ્વરૂપમાં સમાધાનના કિસ્સામાં સમાન રીતે લાગુ પડતા નથી.કૌટુંબિક વ્યવસ્થાઓ પોતાના માટે વિશિષ્ટ સમાનતા દ્વારા સંચાલિત થાય છે, અને જો પ્રામાણિકપણે કરવામાં આવે તો તેનો અમલ કરવામાં આવશે, જો કે તે સમાધાન તરીકે નથી, પરંતુ તેમના અધિકારો ખરેખર શું છે, અથવા તેમના અધિકારો ખરેખર કયા મુદ્દાઓ પર આધાર રાખે છે તે હકીકતની ભૂલ અથવા અજ્ઞાનતામાં ઉદ્ભવતા તમામ પક્ષોની ભૂલમાંથી આગળ વધ્યા છે.હેલ્સબરીઝ લોઝ ઓફ ઇંગ્લેન્ડ, Vol.૧૭, પીપી પર ત્રીજી આવૃત્તિ.૨૧૫-૨૧૬.

૫૩. કે. કે. મોટી વિરુદ્ધ કે. એન. મોટી અને અન્ય., (૧૯૯૮) ૩ એસ. સી. સી. ૫૭૩ (સુજાતા મનોહર અને ડી. પી. વાઘવા, જે. જે.), એવું માનવામાં આવ્યું હતું કે આર્બિટ્રેશન કરારના સાચા ઉદ્દેશ અને હેતુની તપાસ થવી જોઈએ-(પેરા ૨૧).વધુમાં અદાલતે તપાસ કરી હતી કે "કૌટુંબિક સમાધાન કે જે પરિવારની અંદરના વિવાદોનું સમાધાન કરે છે તેમાં હળવાશથી દખલ ન કરવી જોઈએ, ખાસ કરીને જ્યારે સમાધાન પર પરિવારના કેટલાક સભ્યો દ્વારા પહેલેથી જ કાર્યવાહી કરવામાં આવી હોય.વર્તમાન કેસમાં, ૧૯૮૯ થી ૧૯૯૫ સુધી સમજૂતી કરાર પર નોંધપાત્ર કાર્યવાહી કરવામાં આવી છે અને તેથી પક્ષકારોને સમાધાન

માટે રાખવામાં આવ્યું જોઈએ જે પરિવારના હિતમાં છે અને જે પરિવારના સભ્યો વચ્ચેના વિવાદોને ટાળે છે.આવી વસાહતોને સામાન્ય કરારોથી થોડી અલગ રીતે જોવી જોઈએ અને સમાધાન કરવા માટેની તેમની આંતરિક વ્યવસ્થાને હળવી ખલેલ પહોંચાડવી જોઈએ નહીં.

૫૪. તેથી, અમારા મતે, તકનીકી વિચારણાઓએ પારિવારિક વ્યવસ્થાઓ અથવા સમાધાનોના અમલીકરણમાં શાંતિ અને સંવાદિતાને માર્ગ આપવો જોઈએ.

હિંદુ લઘુમતી અને વાલીપણું અધિનિયમની કલમ ૮:

૩૭. હું અધિનિયમ, ૧૯૫૬ની કલમ ૮ના સંદર્ભમાં અપીલકર્તા-વાદી વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલ શ્રી ઠક્કર ની રજૂઆતથી પ્રભાવિત નથી.અધિનિયમ, ૧૯૫૬ ની કલમ ૮ નીચે મુજબ વાંચે છે:

"૮.કુદરતી વાલીની સત્તાઓ.- (૧) હિંદુ સગીરના કુદરતી વાલીને આ કલમની જોગવાઈઓને આધિન, સગીરના લાભ માટે અથવા સગીરની સંપત્તિની પ્રાપ્તિ, રક્ષણ અથવા લાભ માટે જરૂરી અથવા વાજબી અને યોગ્ય હોય

તેવા તમામ કાર્યો કરવાની સત્તા છે; પરંતુ વાલી કોઈ પણ સંજોગોમાં સગીરને વ્યક્તિગત કરાર દ્વારા બાંધી શકે નહીં.

(૨) કુદરતી વાલી, કોર્ટની અગાઉની પરવાનગી વિના, –

((ક) સગીરની સ્થાવર મિલકતનો કોઈ પણ ભાગ ગીરવે મૂકવો અથવા ચાર્જ કરવો અથવા વેચાણ, ભેટ, વિનિમય અથવા અન્યથા ટ્રાન્સફર કરવો; અથવા

(બી) આવી મિલકતનો કોઈ પણ ભાગ પાંચ વર્ષથી વધુની મુદત માટે અથવા સગીર જે તારીખે બહુમતી મેળવશે તે તારીખથી એક વર્ષથી વધુની મુદત માટે ભાડાપટ્ટે આપવો.

(૩) પેટા-કલમ (૧) અથવા પેટા-કલમના ઉલ્લંઘનમાં કુદરતી વાલી દ્વારા સ્થાવર મિલકતનો કોઈપણ નિકાલ

(૨), સગીર અથવા તેના હેઠળ દાવો કરતી કોઈપણ વ્યક્તિના કહેવા પર રદબાતલ છે.

(૪) કોઈ પણ અદાલત કુદરતી વાલીને પેટા-કલમ (૨) માં ઉલ્લેખિત કોઈપણ કૃત્યો કરવાની મંજૂરી આપશે નહીં, સિવાય કે જરૂરિયાતના કિસ્સામાં અથવા સગીરને સ્પષ્ટ લાભ માટે.

(પ) વાલીઓ અને વોર્ડ અધિનિયમ, ૧૮૯૦, પેટા-કલમ (૨) હેઠળ અદાલતની પરવાનગી મેળવવા માટેની અરજીને અને તેના સંબંધમાં લાગુ થશે, જાણે કે તે તે અધિનિયમની કલમ ૨૯ હેઠળ અદાલતની પરવાનગી મેળવવા માટેની અરજી હોય, અને ખાસ કરીને-(એ) અરજી સાથે સંબંધિત કાર્યવાહી તેની કલમ જએના અર્થમાં તે અધિનિયમ હેઠળની કાર્યવાહી માનવામાં આવશે.

((ખ) અદાલત પ્રક્રિયાનું પાલન કરશે અને તે અધિનિયમની કલમ ૩૧ની પેટા-કલમો (૨), (૩) અને (૪) માં નિર્દિષ્ટ સત્તાઓ ધરાવે છે; અને

(સી) આ કલમની પેટા-કલમ (૨) માં ઉલ્લેખિત કોઈપણ કૃત્યો કરવા માટે કુદરતી વાલીને પરવાનગી આપવાનો ઇનકાર કરતા અદાલતના આદેશ સામે અપીલ કરવી પડશે, જે અદાલતમાં સામાન્ય રીતે તે અદાલતના નિર્ણયો સામે અપીલ કરવામાં આવે છે.

(ડ) આ કલમમાં, "અદાલત" નો અર્થ એ છે કે સિટી સિવિલ કોર્ટ અથવા જિલ્લા અદાલત અથવા વાલીઓ અને વોર્ડ અધિનિયમ, ૧૮૯૦ ની કલમ જએ હેઠળ સશક્ત અદાલત, જેના અધિકારક્ષેત્રની સ્થાનિક મર્યાદામાં

સ્થાવર મિલકત કે જેના સંબંધમાં અરજી કરવામાં આવી છે તે સ્થિત છે, અને જ્યાં સ્થાવર મિલકત આવી એકથી વધુ અદાલતના અધિકારક્ષેત્રમાં સ્થિત છે, તેનો અર્થ એ છે કે તે અદાલત કે જેના અધિકારક્ષેત્રની સ્થાનિક મર્યાદામાં મિલકતનો કોઈપણ ભાગ સ્થિત છે.

૩૮. કરાર (આંક૧૧૩) ના આધારે, મિલકતોની કોઈ ગીરો અથવા ચાર્જ, અથવા વેચાણ, ભેટ, વિનિમય અથવા અન્યથા ટ્રાન્સફર કરવામાં આવી ન હતી.અન્યથા પણ, પેટા-કલમ (૧) અથવા (૨) નું ઉલ્લંઘન કરીને કુદરતી વાલી દ્વારા કોઈપણ સ્થાવર મિલકતનો કોઈપણ નિકાલ સગીર અથવા તેના હેઠળ દાવો કરતી કોઈપણ વ્યક્તિના કહેવા પર રદબાતલ છે.હું સમજી શકતો નથી કે અધિનિયમ, ૧૯૫૬ ની કલમ ૮ ને કયા આધારે સેવામાં દબાવવામાં આવી છે.

૩૯. શ્રી ઠક્કર એ 'વિનિમય' શબ્દ પર ઘણો ભાર મૂક્યો હતો.શ્રી ઠક્કર અનુસાર, કૌટુંબિક વ્યવસ્થા ખત 'વિનિમય' ની પ્રકૃતિમાં છે અને તેથી, તે અધિનિયમ, ૧૯૫૬ ની કલમ ૮ દ્વારા અસર પામે છે, ભૂલભરેલા આધાર પર કે રમણભાઈ સંબંધિત સમયે સગીર હતા.

૪૦. જેમ જેમ આ મુદ્દો ઉઠાવવામાં આવ્યો છે, હું કાયદાની સ્થિતિ સમજાવું છું.

૪૧. રાધાકૃષ્ણાચ્યા વિ. સરસમ્મા, એ. આઈ. આર. ૧૯૫૧ (એમ. એ. ડી.)

૨૧૨ માં મદ્રાસ હાઈકોર્ટની એક ખંડપીઠે નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું છે:

"આમ વિભાજન વિનિમય જેવું લાગતું હોવા છતાં તે વિનિમય નથી.ત્યાં કોઈ પરિવહન નથી પરંતુ માત્ર મિલકતમાં પરિવર્તન થાય છે.સામાન્ય સંપત્તિમાં પરિવર્તન થાય છે, એટલે કે, તે માત્ર બીજું જ સ્વરૂપ લે છે, એટલે કે, બે અથવા વધુ સંપત્તિઓ કે જેની માલિકી હોવી જોઈએ અને તેનો આનંદ માણવો જોઈએ.ભાગલા દ્વારા સહ-શેરદારને સહ-શેરદાર તરીકે તેના પૂર્વવર્તી શીર્ષકના આધારે અલગ ફાળવણી મળે છે.આમ અન્ય સ્વતંત્ર અધિકારમાં મિલકત સંપાદન નથી.તે પરિવહન નથી-તે વિનિમય નથી અને અલગ ફાળવણી અન્ય સ્વતંત્ર શીર્ષક દ્વારા મેળવવામાં આવતી નથી.

૪૨. આ તબક્કે, એ. આઈ. આર. ૧૯૬૬ એસ. સી. ૩૨૩માં નોંધાયેલા રામ ચરણ વિરુદ્ધ ગિરિજા નંદિની દેવીના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટના નિર્ણયનો સંદર્ભ આપવો સુસંગત છે, જેમાં તે ફક્ત નં.૧૧ માં નીચે મુજબ નોંધવામાં આવ્યો છે:

".....પ્રથમ સ્થાને એકવાર એવું માનવામાં આવે કે કૌટુંબિક સમાધાન હોવાથી વ્યવહાર એ અલગતાવાદ નથી, તે વ્યાજની રચના સમાન ન હોઈ શકે.કારણ કે, પ્રિવી કાઉન્સિલે શ્રીમતી હિરન બીબીના કેસમાં ધ્યાન દોર્યું હતું તેમ, કૌટુંબિક સમાધાનમાં એ।આર ૧૯૧૪ પીસી ૪૪ દરેક પક્ષ સ્વતંત્ર હકના આધારે મિલકતમાં હિસ્સો લે છે જે અન્ય પક્ષો દ્વારા તે હદ સુધી સ્વીકારવામાં આવે છે.તે જરૂરી નથી, જેમ કે રંગાસામી ગોંડેન વિ. નચિયપ્પા ગોંડેન, ૪૬ ઈન્ડિયાના નિર્ણયમાંથી જણાય છે. એપ ૭૨:(એ. આઈ. આર. ૧૯૧૮ પી. સી. ૧૯૬), કે કૌટુંબિક સમાધાન હેઠળ લાભ લેનાર દરેક પક્ષને કાયદા હેઠળ મિલકતમાં હિસ્સો હોવાનો દાવો હોવાનું દર્શાવવું આવશ્યક છે.જે જરૂરી છે તે એ છે કે પક્ષો કોઈક રીતે એકબીજા સાથે સંબંધિત હોવા જોઈએ અને મિલકત પર સંભવિત દાવો અથવા દાવો અથવા અન્ય કોઈ આધાર પર દાવાની ઝલક પણ હોવી જોઈએ, જેમ કે, સ્નેહ.

૪૩. તેમના કાનૂની પ્રતિનિધિઓ વિરુદ્ધ ગુલાબચંદ અને અન્યો દ્વારા કૃષ્ણ બિહારીલાલ (મૃત) માં, એઆઈઆર ૧૯૭૧ એસસી ૧૦૪૧, ફકરા નંબર ૮ પર નીચે મુજબ અવલોકન કરવામાં આવ્યું છે:

"..... સમાધાનને પારિવારિક વ્યવસ્થા તરીકે ધ્યાનમાં લેવા માટે, તે જરૂરી નથી કે સમાધાનના તમામ પક્ષો એક જ પરિવારના હોવા જોઈએ.આ અદાલતે રામ ચરણ દાસ વિરુદ્ધ ગિરિજા નંદિની દેવી, (૧૯૬૫) ૩ એસસીઆર ૮૪૧, પૃષ્ઠ ૮૫૦ અને ૮૫૧ = (એ. આઈ. આર. ૧૯૬૬ એસસી ૩૨૩, પીપી.૩૨૮ અને ૩૨૯) માં અવલોકન કર્યું છે તેમ કૌટુંબિક વ્યવસ્થાના સંદર્ભમાં "પરિવાર" શબ્દને એવા વ્યક્તિઓના જૂથ હોવાના સંકુચિત અર્થમાં સમજવો જોઈએ નહીં કે જેઓ કાયદામાં ઉત્તરાધિકારનો અધિકાર ધરાવતા હોય અથવા વિવાદમાં મિલકતમાં હિસ્સો ધરાવતા હોવાનો દાવો કરતા હોય.જો જે વિવાદનું સમાધાન થાય છે તે નજીકના સંબંધીઓ વચ્ચેનો હોય તો આવા વિવાદના સમાધાનને પારિવારિક વ્યવસ્થા તરીકે ગણી શકાય.

૪૪. કાલે અને અન્યો વિરુદ્ધ એકીકરણના નાયબ નિયામક અને અન્યો, એઆઈઆર ૧૯૭૬ એસસી ૮૦૭ માં, તે ફકરા નં.૮ અને ૧૦ માં નીચે મુજબ જોવા મળ્યું છે:

"૮.પક્ષો દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલી સંબંધિત દલીલો સાથે વ્યવહાર કરતા પહેલા, અમે વિવાદોને કાયમ માટે ઉકેલવાના દૃષ્ટિકોણથી પક્ષો વચ્ચે કરવામાં આવેલી પારિવારિક વ્યવસ્થાની અસર અને મૂલ્યની સામાન્ય

રીતે ચર્ચા કરવા માંગીએ છીએ.પારિવારિક સમાધાન અથવા વ્યવસ્થાના આધારે સામાન્ય પૂર્વજ અથવા નજીકના સંબંધમાંથી આવતા પરિવારના સભ્યો તેમના મતભેદો અને વિવાદોને દૂર કરવા, સમાધાન કરવા અને તેમના વિરોધાભાસી દાવાઓ અથવા વિવાદિત પદવીઓને કાયમ માટે ઉકેલવા માંગે છે જેથી મનની શાંતિ મેળવી શકાય અને પરિવારમાં સંપૂર્ણ સંવાદિતા અને સદ્ભાવના લાવી શકાય.કૌટુંબિક વ્યવસ્થાઓ પોતાના માટે વિશિષ્ટ સમાનતા દ્વારા સંચાલિત થાય છે અને જો પ્રામાણિકપણે કરવામાં આવે તો તેનો અમલ કરવામાં આવશે.આ સંબંધમાં, કેરે તેમના મૂલ્યવાન ગ્રંથ "કેર ઓન ફોડ" માં પૃ.૩૬૪ કૌટુંબિક વ્યવસ્થાની પ્રકૃતિ અંગે નીચેના સુસંગત અવલોકનો કરે છે જે આ રીતે મેળવી શકાય છે:

"અજાણ્યા લોકો વચ્ચેના સામાન્ય સમાધાનના કિસ્સામાં જે સિદ્ધાંતો લાગુ પડે છે, તે પારિવારિક વ્યવસ્થાના સ્વરૂપમાં સમાધાનના કિસ્સામાં સમાન રીતે લાગુ પડતા નથી.કૌટુંબિક વ્યવસ્થાઓ પોતાના માટે વિશિષ્ટ સમાનતા દ્વારા સંચાલિત થાય છે, અને જો પ્રામાણિકપણે કરવામાં આવે તો તેનો અમલ કરવામાં આવશે, જો કે તે સમાધાન તરીકે કરવામાં આવ્યા નથી, પરંતુ તમામ પક્ષોની ભૂલમાંથી આગળ વધ્યા છે, જે તેમના અધિકારો

ખરેખર શું છે, અથવા તેમના અધિકારો ખરેખર કયા મુદ્દાઓ પર
આધાર રાખે છે તે હકીકતની ભૂલ અથવા અજ્ઞાનતામાં ઉદ્ભવે
છે.

આ વ્યવસ્થાનો ઉદ્દેશ પરિવારને લાંબા સમયથી ચાલતા મુકદ્દમા અથવા કાયમી
ઝઘડાઓથી બચાવવાનો છે જે પરિવારની એકતા અને એકતાને
નુકસાન પહોંચાડે છે અને પરિવારના વિવિધ સભ્યો વચ્ચે નફરત અને
ખરાબ લોહી પેદા કરે છે.આજે જ્યારે આપણે એક સમાનતાવાદી
સમાજનું નિર્માણ કરવાનો પ્રયાસ કરી રહ્યા છીએ અને સમાજના સંપૂર્ણ
પુનર્નિર્માણ માટે પ્રયાસ કરી રહ્યા છીએ, પરિવારની એકતા અને
એકરૂપતાને જાળવી રાખવા અને જાળવી રાખવા માટે જે આખરે સમાજનું
એકીકરણમાં પરિણમે છે અને તેથી, સમગ્ર દેશની, તે સમયની મુખ્ય
જરૂરિયાત છે.એક પારિવારિક વ્યવસ્થા કે જેના દ્વારા મિલકતને વિવિધ
દાવેદારો વચ્ચે સમાનરૂપે વહેંચવામાં આવે છે જેથી સંપત્તિને થોડા
લોકોના હાથમાં કેન્દ્રિત કરવાને બદલે સમાન વહેંચણી પ્રાપ્ત કરી
શકાય, તે નિઃશંકપણે સામાજિક ન્યાયના વહીવટમાં એક સીમાચિહ્નરૂપ
છે.તેથી જ "પરિવાર" શબ્દને વ્યાપક અર્થમાં સમજવો જોઈએ જેથી તેની
અંદર માત્ર નજીકના સંબંધીઓ અથવા કાયદાકીય કડીઓ જ નહીં,
પરંતુ તે વ્યક્તિઓનો પણ સમાવેશ થાય કે જેમની પાસે કોઈ પ્રકારનું

પૂર્વવર્તી શીર્ષક હોઈ શકે છે, દાવાની ઝલક અથવા જો તેમની પાસે જાસૂસ ઉત્તરાધિકાર હોય તો પણ ભવિષ્યના વિવાદો કાયમ માટે સીલ કરવામાં આવે છે અને પરિવાર દાવાઓ સામે લડવાને બદલે અને આવા નિર્રર્થક અથવા નિર્રર્થક મુકદ્દમા પર સમય, નાણાં અને શક્તિનો બગાડ કરીને દેશના વ્યાપક હિતમાં વધુ રચનાત્મક કાર્ય પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરી શકે છે.તેથી અદાલતોએ તકનીકી અથવા તુરછ આધારો પર કૌટુંબિક વ્યવસ્થામાં ખલેલ પહોંચાડવાને બદલે તેને જાળવી રાખવાની તરફેણમાં વલણ અપનાવ્યું છે.જ્યાં અદાલતોને લાગે છે કે કૌટુંબિક વ્યવસ્થા કાનૂની ખામી અથવા ઔપચારિક ખામીથી પીડાય છે, ત્યાં અવરોધનો નિયમ સેવામાં દબાવવામાં આવે છે અને તે વ્યક્તિની અરજીને બંધ કરવા માટે લાગુ કરવામાં આવે છે જે પારિવારિક વ્યવસ્થામાં પક્ષકાર હોવાને કારણે સમાધાન થયેલા વિવાદને ઉકેલવા માંગે છે અને કૌટુંબિક વ્યવસ્થાને રદ કરવાનો દાવો કરે છે, જેના હેઠળ તેણે પોતે કેટલાક ભૌતિક લાભોનો આનંદ માણ્યો છે.

૧૦. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો બંધનકર્તા અસર અને પારિવારિક સમાધાનની આવશ્યકતાને નક્કર સ્વરૂપમાં મૂકવા માટે, આ બાબતને નીચેની દરખાસ્તોના સ્વરૂપમાં ઘટાડી શકાય છે:

(૧) પરિવારના વિવિધ સભ્યો વચ્ચે મિલકતોના વાજબી અને ન્યાયી વિભાજન અથવા ફાળવણી દ્વારા પારિવારિક વિવાદો અને હરીફ દાવાઓનું સમાધાન કરવા માટે પારિવારિક સમાધાન પ્રામાણિક હોવું જોઈએ.

(૨) આ સમાધાન સ્વૈચ્છિક હોવું જોઈએ અને તે છેતરપિંડી, બળજબરી અથવા અનુચિત પ્રભાવથી પ્રેરિત ન હોવું જોઈએ.

(૩) કૌટુંબિક વ્યવસ્થાઓ મૌખિક પણ હોઈ શકે છે, જે કિસ્સામાં કોઈ નોંધણીની જરૂર નથી.

(૪) તે સારી રીતે નક્કી કરવામાં આવ્યું છે કે જો કૌટુંબિક વ્યવસ્થાની શરતો લેખિતમાં ઘટાડવામાં આવે તો જ નોંધણી જરૂરી રહેશે.અહીં પણ, દસ્તાવેજ હેઠળ કરવામાં આવેલી પારિવારિક વ્યવસ્થાની શરતો અને પઠન ધરાવતા દસ્તાવેજ અને રેકૉર્ડના હેતુ માટે અથવા જરૂરી પરિવર્તન કરવા માટે અદાલતની માહિતી માટે કૌટુંબિક વ્યવસ્થા પહેલેથી જ કરવામાં આવી હોય તે પછી તૈયાર કરવામાં આવેલા માત્ર મેમોરેન્ડમ વચ્ચે તફાવત કરવો જોઈએ.આવા કિસ્સામાં મેમોરેન્ડમ પોતે સ્થાવર મિલકતોમાં

કોઈ અધિકારો પેદા કરતું નથી અથવા નાબૂદ કરતું નથી અને તેથી તે નોંધણી અધિનિયમની કલમ ૧૭ (૨) (સીક) (સેક.૧૭ (૧) (બી) ની શરતમાં આવતું નથી અને તેથી તે ફરજિયાત નોંધણીપાત્ર નથી.

(૫) જે સભ્યો પારિવારિક વ્યવસ્થામાં પક્ષકાર હોઈ શકે છે તેમની પાસે અમુક પૂર્વવર્તી માલિકી, દાવો અથવા વ્યાજ હોવું જોઈએ, મિલકતમાં સંભવિત દાવો પણ હોવો જોઈએ જે સમાધાનના પક્ષો દ્વારા સ્વીકારવામાં આવે છે.જો સમાધાનના પક્ષકારોમાંથી એક પાસે કોઈ માલિકી હક ન હોય પણ વ્યવસ્થા હેઠળ અન્ય પક્ષ આવી વ્યક્તિની તરફેણમાં તમામ વસ્તુઓના દાવાઓ અથવા માલિકી હકને છોડી દે છે અને તેને એકમાત્ર માલિક તરીકે સ્વીકારે છે, તો પછી પૂર્વવર્તી માલિકી ધારણ કરવી આવશ્યક છે અને પારિવારિક વ્યવસ્થાને સમર્થન આપવામાં આવશે અને અદાલતોને તેને મંજૂરી આપવામાં કોઈ મુશ્કેલી નહીં પડે;

(૬) જો વાસ્તવિક વિવાદો, વર્તમાન અથવા સંભવિત, જેમાં કાનૂની દાવાઓનો સમાવેશ થતો નથી, તેનું સમાધાન પ્રામાણિક

પારિવારિક વ્યવસ્થા દ્વારા કરવામાં આવે છે, જે વાજબી અને ન્યાયી હોય તો પણ પારિવારિક વ્યવસ્થા અંતિમ છે અને સમાધાન માટે પક્ષોને બંધનકર્તા છે.

૪૫. આમ, ઉપર ચર્ચા કરાયેલી કાયદાની સ્થિતિને ધ્યાનમાં રાખીને, અધિનિયમ, ૧૯૫૬ની કલમ ૮માં કોઈ અરજી નથી અને તે સંબંધમાં રજૂઆતને નકારી કાઢવામાં આવે છે.

૪૬. સાદા વાંચન પર એવું લાગે છે કે આ કલમ ૮ સગીરના રક્ષણ માટે ઘડવામાં આવી છે અને તે કુદરતી વાલીની ગીરો, ચાર્જ અથવા વેચાણ, ભેટ, વિનિમય અથવા અન્યથા સગીરની સ્થાવર મિલકતના કોઈપણ ભાગ દ્વારા ટ્રાન્સફર કરવાની સત્તા પર પ્રતિબંધ પ્રદાન કરે છે.તે એવી પણ જોગવાઈ કરે છે કે કુદરતી વાલીને આવી પરવાનગી આપતી વખતે, અદાલતે તે ધ્યાનમાં લેવું પડશે કે શું તે જરૂરિયાતનો કેસ હતો કે સગીરને સ્પષ્ટ લાભ માટે.પેટા-કલમ (૩) સ્પષ્ટ અને અસંદિગ્ધ શબ્દોમાં કહે છે કે કલમ ૮ ની પેટા-કલમ (૧) અથવા પેટા-કલમ (૨) ના ઉલ્લંઘનમાં કોઈપણ નિકાલ સગીર અથવા તેના હેઠળ દાવો કરતી કોઈપણ વ્યક્તિના કહેવા પર 'રદબાતલ' રહેશે.એવું પણ જણાય છે કે ઉપરોક્ત જોગવાઈઓનું ઉલ્લંઘન કરતા વ્યવહારો રદબાતલ નહીં થાય પરંતુ માત્ર રદબાતલ થશે.કદાચ, સંસદે ધ્યાનમાં લીધું હશે કે જો આવા વ્યવહારો રદબાતલ કરવામાં

આવે, તો સગીર આવા વ્યવહારોનો લાભ ગુમાવી શકે છે, જો કે તે તેમના લાભ માટે હોઈ શકે છે. વ્યવહારો રદબાતલ હોવા જોઈએ, જેનો અર્થ એ છે કે તે સગીરને તેને નકારી કાઢવાનો અથવા તેને અપનાવવાનો વિકલ્પ આપે છે, જેમ તે ઈચ્છે છે. સગીર હેઠળ દાવો કરતી કોઈપણ વ્યક્તિ પણ આવા વ્યવહારોને પડકાર આપી શકે છે. જૂના મર્યાદા અધિનિયમની કલમ ૪૪ તેમજ નવા મર્યાદા અધિનિયમની કલમ ૬૦ હેઠળ, બહુમતી પ્રાપ્ત કરવાની તારીખથી ત્રણ વર્ષનો સમયગાળો નક્કી કરવામાં આવ્યો છે, જે સમયગાળા દરમિયાન સગીર જો ઈચ્છે તો આવા વ્યવહારોને નકારી કાઢવો જોઈએ.

૪૭. ફેમિલી એરેન્જમેન્ટ ડીડ (આંક ૧૧૩) અનુસાર, દાવાની મિલકતમાં વાદીનો હિસ્સો ૧ એકર અને ૮ ગુંઠાની હદ સુધી છે, અને મારા મતે, નીચલી અપીલ અદાલતે ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલા હુકમનામામાં યોગ્ય ફેરફાર કર્યો છે. દાવાની મિલકતમાં ૫૦ ટકા હિસ્સાનો દાવો કાયદાકીય રીતે માન્ય નથી.

૪૮. મોસ્ટના કેસમાં પટના હાઈકોર્ટની ડિવિઝન બેન્ચ. ઓરહુલિયા અને અન્યો વિરુદ્ધ પ્રસાદ ચાદવ ઉર્ફે રામ પ્રસાદ ચાદવ અને અન્ય, (૧૯૭૫) ૫૬ આઈ. એલ. આર. પટના ૯૪૩, એ આ કેસમાં કંઈક ખૂબ જ યોગ્ય અવલોકન કર્યું છે.

"વાદી-પ્રતિવાદી વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલે વિનંતી કરી હતી કે જો એવું માનવામાં આવે કે દરેક કેસમાં સગીરની સ્થાવર મિલકતને સ્થાનાંતરિત કરવાની હોય, તો અદાલતની અગાઉની પરવાનગી લેવાની હોય, તો કાયદાની આ કલમ ૮ અધિકારથી બહાર રહેશે કારણ કે તે સગીરના મિલકત રાખવાના અને નિકાલ કરવાના અધિકાર પર પ્રતિબંધ સમાન છે, અને તે ભારતના બંધારણની કલમ ૧૯ દ્વારા અસર પામે છે. મારા મતે, આ મુદ્દો સાર વગરનો છે અને પ્રથમ દૃષ્ટિએ પણ સ્વીકારી શકાતો નથી. આ વિભાગ સગીરને એક વર્ગ તરીકે જુએ છે અને તેમના હિતોનું રક્ષણ કરવાનો હેતુ ધરાવે છે. મેં પહેલેથી જ ધ્યાન દોર્યું છે કે જો કલમ ૨૨૧(૨) આવા વ્યવહારને રદબાતલ જાહેર કર્યો હોત, તો ઘણા કિસ્સાઓમાં જ્યાં વ્યવહારો સગીરના લાભ માટે હતા, ત્યાં સગીર લોકોએ તેનો લાભ ગુમાવ્યો હોત. પરંતુ, આ કલમ ફક્ત આવા વ્યવહારોને રદબાતલ બનાવે છે, જે સગીરને કાં તો તેને નકારી કાઢવા અથવા તે ઈચ્છે તે રીતે તેને અપનાવવા માટે છોડી દે છે. આવી સ્થિતિમાં, બંધારણની કલમ ૧૯ના ઉદ્દેશ્યને આકર્ષવા માટે મિલકત રાખવા અને તેનો નિકાલ કરવાના સગીરના અધિકાર પર તેને ગેરવાજબી પ્રતિબંધ કેવી રીતે ગણી શકાય તેની કલ્પના કરવી મુશ્કેલ છે. મારા મતે, કલમ ૮ની જોગવાઈઓને ભાગ્યે જ સગીર દ્વારા મિલકત રાખવાના અને તેનો નિકાલ કરવાના અધિકાર પર પ્રતિબંધ પણ કહી શકાય. બહુમતી પ્રાપ્ત કર્યા પછી પસંદગી

સગીર પાસે હોય છે અને તેણે માત્ર સમયસર ચૂંટવું પડે છે.તે તેના લાભ માટે છે અને તેથી, પ્રતિબંધ વાજબી છે કે નહીં તે અંગે પરીક્ષણનો કોઈ પ્રશ્ન નથી.

૪૯. હકીકતમાં, મારો મત છે કે વાદીનો દાવો માત્ર એ આધાર પર બરતરફ થવો જોઈએ કે વાદી પ્રતિવાદી દ્વારા રેકૉર્ડ પર આવેલા કૌટુંબિક વિભાજન ખત (આંક૧૧૩) ની કાયદેસરતા અને માન્યતાને પડકારવાના હેતુથી વાદીમાં સુધારો કરવામાં નિષ્ફળ ગયો.તે વિવાદમાં નથી કે પ્રતિવાદીએ સુનાવણી દરમિયાન કૌટુંબિક વ્યવસ્થા દસ્તાવેજ રજૂ કર્યો હતો.આવા સંજોગોમાં, વાદી યોગ્ય સુધારો કરવા અને કૌટુંબિક વ્યવસ્થાની કાયદેસરતા અને માન્યતા પર સવાલ ઉઠાવવા માટે બંધાયેલો હતો.વાદી માત્ર કૌટુંબિક વ્યવસ્થા દસ્તાવેજની અવગણના કરી શકી ન હોત એમ કહીને કે તે તેના પર બંધનકર્તા નથી.ચોક્કસ રાહત અધિનિયમની કલમ ૩૪ની જોગવાઈ અનિવાર્ય છે અને તે દરેક અદાલત માટે તે કિસ્સાઓમાં કોઈ ઘોષણા ન કરવી ફરજિયાત બનાવે છે જ્યાં વાદી, વધુ રાહત મેળવવા માટે સક્ષમ હોવાથી, આમ કરવાનું છોડી દે છે.

૫૦. ૨૦૧૦ની સિવિલ અપીલ્સ નં.૨૮૧૧-૨૮૧૩ માં, [એસ. એલ. પી. માંથી ઉદભવે છે. [સી] નં.૬૭૪૫૪૭/૨૦૦૯], સુહરિદ સિંહ @સરદૂલ સિંહ વિરુદ્ધ રણધીર સિંહ અને અન્ય, સુપ્રીમ કોર્ટે નીચે મુજબ ચુકાદો આપ્યો હતો:

"જ્યાં ખતનો વહીવટકર્તા તેને રદ કરવા માંગે છે, તેણે ખત રદ કરવાની માંગ કરવી પડશે.પરંતુ જો કોઈ બિન-કાર્યકારી દસ્તાવેજ રદ કરવાની માંગ કરે છે, તો તેણે તે દસ્તાવેજ અમાન્ય, અથવા નો-નેસ્ટ, અથવા ગેરકાયદેસર છે અથવા તે તેના પર બંધનકર્તા નથી તેવી ઘોષણા કરવાની માંગ કરવી પડશે.રદ કરવાની પ્રાર્થના અને સ્થાનાંતરણ/પરિવહનના ખત અંગે ઘોષણા વચ્ચેનો તફાવત, 'એ' અને 'બી'—બે ભાઈઓને લગતા નીચેના ચિત્ર દ્વારા બહાર લાવી શકાય છે."એ' એ 'સી' ની તરફેણમાં વેચાણ કરાર કરે છે.ત્યારબાદ 'એ' વેચાણ ટાળવા માંગે છે.'એ' 'એ ખત રદ કરવા માટે દાવો કરવો પડશે.બીજી બાજુ, જો 'બી', જે ખતનો વહીવટકર્તા નથી, તે તેને ટાળવા માંગે છે, તો તેણે ઘોષણા માટે દાવો કરવો પડશે કે 'એ' દ્વારા ચલાવવામાં આવેલ ખત અમાન્ય/રદબાતલ અને નો-નેસ્ટ/ગેરકાયદેસર છે અને તે તેનાથી બંધાયેલો નથી.સારમાં બંને ખતને અલગ રાખવા અથવા બિન-બંધનકર્તા તરીકે જાહેર કરવા માટે દાવો કરી શકે છે.પરંતુ ફોર્મ અલગ છે અને કોર્ટ ફી પણ અલગ છે.જો ખતનો વહીવટકર્તા 'એ' ખતને રદ કરવાની માંગ કરે છે, તો તેણે વેચાણ ખતમાં જણાવેલી રકમ પર એડ-વેલોરમ કોર્ટ ફી ચૂકવવી પડશે.જો 'બી', જે બિન-કાર્યકારી છે, તેના કબજામાં છે અને તે ઘોષણા માટે દાવો કરે છે

કે ખત રદખાતલ અથવા રદખાતલ છે અને તેને અથવા તેના હિસ્સાને બંધનકર્તા નથી, તો તેણે માત્ર રૂ. ૧૯.૫૦ કાયદાની બીજી અનુસૂચિની કલમ ૧૭ (૩) હેઠળ. પરંતુ જો 'બી', એક બિન-કાર્યકારી, કબજામાં નથી, અને તે માત્ર જાહેરાત જ નથી માંગતો કે વેચાણ ખત અમાન્ય છે, પણ કબજાની પરિણામી રાહત પણ માંગે છે, તો તેણે કાયદાની કલમ ૭ (જ) (c) હેઠળ પૂરી પાડવામાં આવેલ એડ-વેલોરમ કોર્ટ ફી ચૂકવવી પડશે. કલમ ૭ (જ) (સી) એ જોગવાઈ કરે છે કે પરિણામી રાહત સાથે ઘોષણાત્મક હુકમનામા માટેના દાવાઓમાં, અદાલતની ફીની ગણતરી દાવામાં માંગવામાં આવેલી રાહતની કિંમત મુજબ કરવામાં આવશે.તેના પરંતુકમાં સ્પષ્ટ કરવામાં આવ્યું છે કે જ્યાં પરિણામી રાહત સાથે ઘોષણાત્મક હુકમનામું માટેનો દાવો કોઈ પણ મિલકતના સંદર્ભમાં હોય, ત્યાં આવું મૂલ્યાંકન કલમ ૭ના ખંડ (પ) દ્વારા પૂરી પાડવામાં આવેલી રીતે ગણવામાં આવેલી મિલકતના મૂલ્યથી ઓછું નહીં હોય.”

૫૧. ચોક્કસ મિલકતને અસર કરતા ખતને રદ કરવા માટેનો દાવો અને વાદી સામે કોઈ ચોક્કસ દસ્તાવેજ નિષ્ક્રિય છે તે જાહેર કરવા માટેનો દાવો વચ્ચે સ્પષ્ટ અને સારી રીતે ચિહ્નિત તફાવત છે.રદ કરવા માટેનો દાવો એક વ્યક્તિ દ્વારા લાવવો આવશ્યક છે, જે ખતમાં પક્ષકાર હતો અથવા તે વ્યક્તિ દ્વારા જે અન્યથા કાયદામાં તેનાથી બંધાયેલો છે.પરંતુ જે વ્યક્તિ દસ્તાવેજમાં ન તો પક્ષકાર છે

અને ન તો તેનાથી બંધાયેલી છે, તેણે તેને રદ કરવા માટે દાવો કરવાની જરૂર નથી.જ્યાં વાદી પોતાનામાં હક સ્થાપિત કરવા માંગે છે પરંતુ, તે પક્ષકાર હોઈ શકે તેવા ખતમાં અપૂરણીય અવરોધ દૂર કર્યા વિના આમ કરી શકતો નથી, તેણે તેને રદ કરાવવું જોઈએ.જો કે, જ્યારે તે શીર્ષક સ્થાપિત કરવા માંગે છે અને કેટલાક પક્ષો વચ્ચેના વ્યવહારથી પોતાને જોખમમાં મૂકે છે, ત્યારે તેનો ઉપાય એ છે કે જ્યાં સુધી તેની વાત છે ત્યાં સુધી હુકમનામું અથવા ખત અથવા વ્યવહાર અમાન્ય છે તેવી ઘોષણા મેળવવી.જ્યારે કોઈ વ્યક્તિ ખતમાં પક્ષકાર હોય, ત્યારે તે આવા ખતની અસરમાંથી બહાર આવી શકે છે, ફક્ત ભારતીય કરાર અધિનિયમ હેઠળ પૂરી પાડવામાં આવેલી રીતે, ખાસ કરીને જ્યારે ત્રીજા પક્ષના હિતો બનાવવામાં આવે છે.પરંતુ જ્યારે તે આર્થિક પક્ષકાર હોય પરંતુ કાયદાકીય રીતે આવા ખતમાં પક્ષકાર ન હોય, ત્યારે તે જાહેરાત કરી શકે છે કે આવા ખત તેના પર બંધનકર્તા નથી, જ્યારે કોઈ ત્રીજા પક્ષનું હિત બનાવવામાં આવતું નથી.

પર. ઉપરોક્ત સંદર્ભમાં, હું સુખલાલ વિરુદ્ધ દેવીલાલ, આર. એલ. ડબલ્યુ. ૧૯૫૪ પાના નં. ૧૩૬ ના કેસમાં રાજસ્થાન હાઈકોર્ટના ડિવિઝન બેન્ચના નિર્ણયનો ઉલ્લેખ કરી શકું છું.બેન્ચ વતી બોલતા વાન્યકો સી. જે. [તે સમયે તેમના સ્વામી તરીકે] નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું હતું:

“કોઈ દસ્તાવેજ રદ કરવા માટેના દાવામાં અને તે દસ્તાવેજ વાદી માટે બંધનકર્તા નથી તેવી ઘોષણા માટેના દાવામાં તફાવત છે, જ્યારે વાદી પોતાની જાતને એક શીર્ષક સ્થાપિત કરવા માંગે છે અને તે હુકમનામું અથવા ખત કે જેમાં તે પક્ષકાર રહ્યો છે અથવા જેના દ્વારા તે અન્યથા બંધાયેલો છે તે જેવા અભેદ અવરોધને દૂર કર્યા વિના તે શીર્ષક સ્થાપિત કરી શકતો નથી, તો તેણે સ્પષ્ટપણે તે હુકમનામું અથવા ખતને રદ કરવું જોઈએ અથવા રદબાતલ જાહેર કરવું જોઈએ અને તેનો દાવો એ હકીકત હોવા છતાં કે દાવો ઘોષણા માટેના દાવાના રૂપમાં તૈયાર કરવામાં આવ્યો હોઈ શકે છે. બીજી બાજુ, જ્યારે વાદી કોઈ હક સ્થાપિત કરવા માંગે છે અને પોતાને હુકમનામા અથવા તૃતીય પક્ષો વચ્ચેના વ્યવહારથી જોખમમાં મૂકે છે, ત્યારે તે તે હુકમનામું અથવા ખતને સંપૂર્ણ રીતે રદ કરવાની સ્થિતિમાં નથી. આવા કિસ્સામાં યોગ્ય ઉપાય એ છે કે જ્યાં સુધી તે પોતે સંબંધિત છે ત્યાં સુધી હુકમનામું અથવા ખત અમાન્ય છે તેવી ઘોષણા મેળવવી, અને તેથી, તે તે અસરની ઘોષણા માટે દાવો કરી શકે છે, હુકમનામું અથવા ખત રદ કરવા માટે નહીં. [જુઓ: 'વેલ્લાયા કોનાર વિ. રામાસ્વામી કોનાર' (એ. આઈ. આર. ૧૯૩૯ મેડ ૮૯૪)].

૫૩. આ મામલાના એકંદર દષ્ટિકોણમાં, હું એવા નિષ્કર્ષ પર પહોંચ્યો છું કે કોઈ દખલગીરીની જરૂર નથી અને નીચલી અપીલ અદાલત દ્વારા પસાર કરાયેલા ચુકાદા અને આદેશને સમર્થન આપવું યોગ્ય છે.

૫૪. પરિણામે, આ બીજી અપીલ નિષ્ફળ જાય છે અને આથી રદ કરવામાં આવે છે.

૫૫. મુખ્ય બાબતને ફગાવી દેવામાં આવી હોવાથી, જોડાયેલ સિવિલ અરજી ટકી શકશે નહીં અને તે મુજબ તેનો નિકાલ કરવામાં આવે છે.

(જે. બી. પારડીવાલા, ન્યાયમૂર્તી શ્રી)

This judgment has been translated using AI Tool - SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.